

KINOLOŠKI SA VEZ REPUBLIKE SRPSKE

PRAVILNIK FCI-a
O
MEĐUNARODNIM ISPITIMA RADNIH PASA
I
MEĐUNARODNIM ISPITIMA PASA TRAGAČA

(Prevod na Srpski)

1. Traženje markera (reviranje)	5 bodova	22
2. Pozornost i oblagavanje	10 bodova	22
3. Sprečavanje pokušaja bijega markera	20 bodova	22
4. Napad na psa u toku čuvanja	35 bodova	23
5. Provjera hrabrosti	30 bodova	24
Međunarodna ispitna pravila IPO -2.....		25
IPO-2 Faza A.....		25
Opšta pravila:.....		25
IPO 2 Faza B.....		26
Opšta pravila:.....		27
1. Vođenje bez povodnika	10 bodova	27
2. Sjedenje u hodu	10 bodova	28
3. Lijeganje u hodu i opoziv	10 bodova	28
4. Stoj u hodu	10 bodova	29
5. Donošenje na ravnom (slobodno aportiranje)	10 bodova	29
6. Donošenje preko prepone (100 cm)	15 bodova	29
7. Donošenje preko prepenjavajuće prepreke (180 cm)	15 bodova	30
8. Kretanje ispred vodiča sa lijeganjem	10 bodova	31
9. Odlaganje sa ometanjem	10 bodova	31
IPO 2 Faza C.....		31
Opšta pravila:.....		32
1. Traženje markera (reviranje)	5 bodova	32
2. Pozornost i oblagavanje	10 bodova	33
3. Sprečavanje pokušaja bijega markera	10 bodova	33
4. Napad na psa u toku čuvanja	20 bodova	34
5. Leđno sprovođenje	5 bodova	34
6. Napad na psa u toku leđnog sprovođenja	30 bodova	34
7. Provjera hrabrosti	20 bodova	35
Međunarodna ispitna pravila IPO – 3.....		36
IPO 3 Faza A.....		36
Opšta pravila:.....		36
IPO 3 Faza B.....		38
Opšta pravila:.....		38
1. Vođenje bez povodnika	10 bodova	39
2. Sjedenje u hodu	10 bodova	39
3. Lijeganje u hodu i opoziv	10 bodova	39
4. Stoj iz trka	10 bodova	40
5. Donošenje na ravnom (slobodno aportiranje)	10 bodova	40
6. Donošenje preko prepone (100 cm)	15 bodova	40
7. Donošenje preko prepenjavajuće prepreke (180 cm)	15 bodova	41
8. Kretanje ispred vodiča sa lijeganjem	10 bodova	42
9. Odlaganje sa ometanjem	10 bodova	42
IPO 3 Faza C.....		43
Opšta pravila:.....		43
1. Traženje markera (reviranje)	10 bodova	43
2. Pozornost i oblagavanje	10 bodova	44
3. Sprečavanje pokušaja bijega markera	10 bodova	44
4. Napad na psa u toku čuvanja	20 bodova	45
5. Leđno sprovođenje	5 bodova	45
6. Napad na psa u toku leđnog sprovođenja	30 bodova	46
7. Provera hrabrosti	10 bodova	46

8. Napad na psa u toku čuvanja	20 bodova.....	47
Ocjenjivanje tragačkih pasa.....		48
Međunarodni ispiti tragačkih pasa IPO - FH.....		48
Opšta pravila:.....		48
Skice - crteži.....		51

Opšte skraćenice:

FCI =	Međunarodna Kinološka Federacija
IPO =	Međunarodna ispitna pravila
LAO =	Nacionalna organizacija (ovde KSSCG)
AKZ =	Stepen obuke
PR =	Sudija na takmičenju (ispitu)
PL =	Vodja takmičenja
HL =	Marker
HF =	Vodič
FL =	Postavljač traga
HZ =	Verbalna komanda

Napomena:

Pri prevodu ovog PRA VILNIKA verbalne komande koje se nalaze u ovom tekstu moraju biti zamijenjene sa verbalnim komandama koje se koriste u Nacionalnoj Organizaciji pojedinačno.

Kada ova pravila budu stupila na snagu, sva predhodna pravilaće postati nevažeća. U slučaju prevoda vjerodostojan (mjerodavan) je original teksta na nemačkom.

Opšti dio:

Pravosnažnost

Ovaj pravilnik je sastavila FCI Komisija za radne pse i (a) odobren je i izglasan od FCI-a u novembru 2002 godine u Rimu.

Ovaj pravilnik će stupiti na snagu (početi da važi) od 1. Januara 2012. godine i zamijenje sva predhodna pravila.

Ovaj pravilnik je sastavljen i o njemu je diskutovala komisija u Njemačkoj. U slučaju sumnje, naročito pri prevodu na druge jezike originalni tekst na njemačkom je vjerodostojan (mjerodavan).

Ovaj pravilnik se primenjuje (važi) u svim državama članicama FCI-a. Svi ispiti koji se održavaju po međunarodnim ispitnim pravilima (takmičenja i turniri - utakmice) moraju poštovati ova pravila (Pravilnik).

Opšte informacije

Ispiti i takmičenja treba da služe u dvije svrhe. Prva, da se odrede podobnosti psa za određenu upotrebu sticanjem titule. Druga svrha je da se pomogne održanju ili povećanju zdravstvenih i radnih sposobnosti, ukoliko se uzimaju u obzir karakteristike radnih psa, u okviru odgojnog programa sa generacije na generaciju. One takode pomažu održanju i povećanju zdravlja i kondicije. Titula u radu se isto tako smatra i dokazom o valjanosti rase psa.

Mi predlažemo da nacionalne organizacije promovišu IPO. Međunarodne manifestacije treba da su organizovane po IPO pravilima. Svi ispiti i takmičenja podliježu sportskim principima vezano za organizaciju manifestacija i ponašanju takmičara. Pravila sadržana u ovom pravilniku se odnose na sve njegove učesnike. Svi takmičari treba da se povinuju istim uslovima nastupa. Manifestacije su otvorene za javnost. Članstvo treba da informiše javnost o mjestu i vremenu početka manifestacije.

Ispiti i takmičenja se moraju u potpunosti pridržavati kompletnog ispitnog stepena (programa) ili odvojeno kompletne discipline određenog stepena ispita. U svakom slučaju, uspješan završetak cijelog ispitnog stepena na manifestaciji odražava dokazan (punovažan) stepen školovanja (obuke). Stepene (školovanja) obuke moraju biti priznati u svim državama članicama FCI-a.

Sezona takmičenja

IPO 1-3 ispiti (takmičenja) kao i IPO-FH ispiti se mogu održavati u toku cijele godine ako vremenske prilike ne dovode u rizik zdravlje i bezbednost ljudi i životinja. U suprotnom, manifestacija se ne može održati. Ovu odluku donosi sudija na ispitu (takmičenju). KSRS ima pravo na ograničenja koja se tiču takmičarske sezone na svojoj teritoriji.

Organizacija takmičenja / Vođa takmičenja (PL)

Vođa takmičenja je odgovoran za organizaciju manifestacije. Vođa takmičenja rukovodi ili nadgleda sve zadatke (korake) neophodne za pripremanje i sprovođenje takmičenja. On/ona obezbjeđuje pravilne smjernice manifestacija i mora biti na raspolaganju sudijama u toku cijele manifestacije.

Iz tog razloga, vođa takmičenja nije dozvoljeno da (izlaže) se takmiči sa psom ili da preuzima druge dužnosti. Vođa takmičenja je odgovoran za:

- Dobijanje svih neophodnih odobrenja za manifestaciju.

- Pronalaženje odgovarajućeg (u skladu sa IPO-Pravilima) terena za trag za sve ispitne stepene (programe).
- Dogovor sa vlasnicima terena za trag i osobama koje mogu imati prava na lov u toj oblasti.
- Pronalaženje iskusnih volontera, na primer markera za deo odbrane, postavljaju traga, osobe za grupu građana, itd.
- Dobijanje (obezbjeđivanje) datuma takmičenja
- Pripremanje sve neophodne opreme (rekvizita) (u skladu sa IPO-Pravilima) i odgovarajućih zaštitnih odijela za markere.
- Pripremanje svih formulara, kao što su sudijske liste i ocjenske liste za sve ispitne nivoe (programe).
- Mora se pobrinuti za dostupnost radnih knjižica, registracionih dokumenata, dokaza o vakcinaciji i ako je potrebno dokaza o osiguranju.

Vođa takmičenja mora obavijestiti sudije najmanje tri dana prije manifestacije o mjestu takmičenja, vremenu početka, dati uputstva o dolasku na mjesto takmičenja, obavijestiti o vrsti ispita i broju pasa. Ukoliko vođa takmičenja ne obezbijedi sudiji te informacije, sudija ima prava da povuče svoje imenovanje.

Dozvola (odobrenje) za održavanje manifestacije se mora pokazati sudiji prije početka takmičenja.

Sudije na takmičenju (ispitu)

Predstavnici kluba koji organizuje manifestaciju su dužni da pozovu sudiju koji je ovlašten da sprovodi IPO ispite, ili KSRS može da odredi sudiju. Za svjetski šampionat (prvenstvo) sudije određuje FCI komisija za radne pse. Klub organizator određuje koliko se sudija poziva. Medutim, jedan sudija može da sudi najviše 30 individualnih faza (disciplina) dnevno.

IPO-FH, IPO1, IP02, IP03 su podeljeni na tri faze (dijela) svaki.

Za glavne manifestacije u rasporedu KSRS, KSRS može da ustanovi posebna pravila.

Sudiji nije dozvoljeno da ocjenjuje pse koji su njegovi ili se nalaze u njegovom vlasništvu. Sudiji nije dozvoljeno da ocjenjuje pse koji su u vlasništvu ili se nalaze kod osobe sa kojom on živi u istom domaćinstvu. Ako je za manifestaciju sudiju odredio (imenovao) KSRS ili FCI komisija za radne pse ovo pravilo se ne primenjuje.

Sudiji nije dozvoljeno da utiče ili ometa nastup psa svojim ponašanjem. Sudija je odgovoran za pridržavanje i pravilnost primjene važnih pravila ispita (takmičenja). Sudija ima prava da prekine ispit (takmičenje) ako se on(o) ne odvija uz pridržavanje ispitnih pravila i ignorišu se njegove instrukcije. U tom slučaju sudija mora podnijeti izveštaj KSRS.

Odluka sudije je konačna i neosporna (neopoziva). Bilo kakav oblik kritike vezane za ocjenjivanje može voditi ka udaljenju sa lica mjesta i najzad prema disciplinskim mjerama. U spornim slučajevima, koji se odnose na kršenje pravila ispita (takmičenja) od strane sudije i ne na sudijinu odluku, žalba se može podneti u roku od osam dana.

Žalba se podnosi pismeno, potpisana od podnosioca i najmanje dva svedoka preko vode takmičenja do kluba domaćina odnosno KSRS.

Prihvatanje žalbe ne vodi automatski do revizije sudijske ocene. Odluku donosi odgovarajuća komisija KSRS. KSRS može prenijeti žalbu Komisiji za radne pse koja bi donela konačnu odluku.

Takmičari

Takmičari moraju poštovati krajnji rok prijave za manifestaciju. Sa prihvatanjem (potpisom) prijave takmičar je saglasan sa njenim plaćanjem. U slučaju da takmičar iz bilo kog razloga ne može učestvovati na takmičenju, on/ona mora odmah da kontaktira vođu takmičenja. Takmičar

mora poštovati sva veterinarska pravila ili pravila zaštite životinja koja se odnose na taj region. Takmičar mora pratiti instrukcije sudije, kao i vođe takmičenja. Vodč mora prikazati psa na sportski i ispravan način. Vodč mora prikazati svog psa u svim dijelovima (disciplinama) ispita (takmičenja), bez obzira na rezultat u nekom dijelu. Takmičenje se završava objavljivanjem konačnih rezultata (ceremonije zatvaranja) i predajom radnih knjižica.

Sudija ima pravo da prekine nastup psa na ispitu (takmičenju), i protiv vodičeve želje, ako je pas povređen ili na neki drugi način onesposobljen. Ako vodč povuče psa sa ispita (takmičenja) u radnu knjižicu će biti upisano „nedovoljan - pas je povučen". U slučaju da je pas povučen sa ispita na osnovu očigledne povrede ili ako je prezentovano pismo od veterinara u kome se potvrđuje bolest psa u radnu knjižicu će se upisati povučen zbog bolesti. Sudija ima prava da diskvalifikuje vodiča na osnovu nesportskog ponašanja, nošenja motivacionih predmeta, narušavanja (kršenja) pravila ispita (takmičenja) ili prava zaštite životinja ili nekog drugog zlovoljnog postupka.

U svakom slučaju, u radnu knjižicu se mora izvršiti upis navodeći razlog za prijevremeno napuštanje ispita. U slučaju diskvalifikacije dodeljeni bodovi se oduzimaju.

Vodč mora nositi povodnik u toku cijelog ispita. Uz to se podrazumijeva da pas mora imati običnu, jednorednu, labavu lančanu ogrlicu u neutralnom položaju sve vreme. Bilo koja druga ogrlica ili dodatak ogrlici (kao što je koža ili koralna ogrlica, itd.) nije dozvoljena u toku ispita (takmičenja). Povodnik se može nositi tako da ga pas ne vidi ili vodč može staviti povodnik preko lijevog ramena (gore lijevo, dole desno).

Verbalne komande su kratke naredbe normalnim glasom, koje se sastoje od jedne riječi. Komande mogu biti na bilo kom jeziku. Iste komande se uvijek moraju koristiti za iste vježbe.

Ako je više takmičara prijavljeno po istom stepenu ispita, startne pozicije se određuju žrijebanjem.

Zahtjevi ispita (takmičenja)

Na dan takmičenja pas mora imati određenu starost. Nikakvi izuzeci nisu dozvoljeni.

IPO1	18 mjeseci
IPO2	19 mjeseci
IPO3	20 mjeseci
IPO-FH	20 mjeseci

Svi psi, bez obzira na njihovu veličinu, rasu ili rodovnik imaju pravo učešća.

Vodč ima pravo učestvovanja na jednom ispitu dnevno. Vodču je dozvoljeno da učestvuje sa ne više od dva psa po ispitu. Pas može da učestvuje na jednom ispitu dnevno. KSRS ima pravo da odredi minimalni broj učesnika na takmičenju.

Svaki stepen ispita može biti ponovljen onoliko puta koliko se želi. Ispitni nivoi se upotpunjuju po redu (stepen 1-2-3). Pas može pristupiti polaganju višeg nivoa samo pošto je već položio predhodni nivo. U obzir se mora uzeti potrebna starost. Pas se uvijek mora prikazivati po najvišem stepenu koji ima položeno. Izuzetak se može napraviti u slučaju da takmičenje nije u vezi sa kvalifikacijama ili formiranjem.

Ženke u tjeranju imaju prava učešća na svim manifestacijama. Međutim, one se moraju držati odvojeno od ostalih učesnika. One će biti prikazane po rasporedu u A dijelu takmičenja. U svim drugim fazama biće na kraju startnog reda. Biće prikazane na kraju takmičenja. Skotne i kuje koje doje se isključuju sa takmičenja.

Bolesne i zarazne životinje se isključuju sa svih manifestacija.

Provjera karaktera

Prije početka bilo kog ispita (takmičenja), prije prvog dijela (faze) ocjenjivanja psi se moraju podvrgnuti nepristrasnom (nezavisnom) testu (testu karaktera). Dio provjere karaktera je provjera identiteta psa (pregled i verifikacija tetovir brojeva, čipova, itd.).

Psi koji ne prođu provjeru karaktera se isključuju od daljeg učešća na ispitu (takmičenju) i moraju biti diskvalifikovani. Vlasničiji psi imaju mikročip su obavezni da obezbijede svu neophodnu opremu za provjeru identiteta.

Sudija će nastaviti procjenu karaktera kroz čitav ispit. Sudija je obavezan da momentalno diskvalifikuje psa sa ispita (takmičenja), ako pas pokaže neke značajne nedostatke karaktera. Mora se izvršiti upis u radnu knjižicu sa objašnjenjem o kakvom nedostatku u karakteru je riječ. Psi koji su diskvalifikovani zbog neke greške u karakteru se moraju pismeno prijaviti odgovarajućoj komisiji KSRS.

Izvođenje provjere karaktera pasa

1. Provjera karaktera se mora obavljati pri normalnim uslovima i na terenu koji je neutralan za psa.
2. Svaki pas se pojedinačno izvodi pred sudiju.
3. Pas se predstavlja sudiji na običnom povodniku. Povodnik se mora držati olabavljen (ne smije biti zategnut)
4. Sudija mora izbjeći bilo kakvu provokaciju. Sudiji nije dozvoljeno da psa dodiruje.

Ocjenjivanje:

- a) Pozitivno ponašanje psa: Pas se prikazuje na primjer neutralan, samopouzdan, siguran, pozoran, energičan, nepristrasan.
- b) Dozvoljeni grančni slučajevi: Pas je na primer pomalo nestabilan, blago nervozan, blago nesiguran. Takvi psi mogu proći provjeru karaktera, ali se na njih mora obratiti posebna pažnja u toku cijelog ispita.
- c) Negativno ponašanje psa ili greške u karakteru: Pas je na primer nepoverljiv, nesiguran, nervozan, plašljiv (osjetljiv) na pucanj, nekontrolisan, ujedljiv, agresivan (diskvalifikacija).

Bodovanje (sistem bodovanja)

Nastup se ocjenjuje bodovima i ocjenom (kvalifikacija). Ocjena (kvalifikacija) i odgovarajući broj bodova moraju odražavati kvalitet nastupa (izvođenja).

Tabela bodova:

maksimum bodova	odličan	vrlo dobar	dobar	dovoljan	nedovoljan
5 bodova	5	4.5	4.0	3.5	3.0 - 0
10 bodova	10	9.5 - 9	8.5 - 8.0	7.5 - 7.0	6.5 - 0
15 bodova	15.0 - 14.5	14.0 - 13.5	13.0 - 12.0	11.5 - 10.5	10.0 - 0
20 bodova	20.0 - 19.5	19.0 - 18.0	17.5 - 16.0	15.5 - 14.0	13.5 - 0
30 bodova	30.0 - 29.0	28.5 - 27.0	26.5 - 24.0	23.5 - 21.0	20.5 - 0
35 bodova	35.0 - 33.0	32.5 - 31.5	30.5 - 28.0	27.5 - 24.5	24.0 - 0
70 bodova	70.0 - 66.5	66.0 - 63.0	62.5 - 56.0	55.5 - 49.0	48.5 - 0
80 bodova	80.0 - 76.0	75.5 - 72.0	71.5 - 64.0	63.5 - 56.0	55.5 - 0
100 bodova	100.0 - 96.0	95.5 - 90.0	89.0 - 80.0	79.5 - 70.0	69.5 - 0

Postotak

Ocjena	Dodijeljen (osvojen) postotak	Odbijanje (oduzimanje)
Odličan	= minimum 96%	ili do minus 4%
Vrlo dobar	= 95 do 90%	ili minus 5% do 10%
Dobar	= 89 do 80%	ili minus 11% do 20%
Dovoljan	= 79 do 70%	ili minus 21% do 30%
Nedovoljan	= ispod 70%	ili minus 31% do 100%

Samo se cijeli bodovi daju u ukupnoj ocjeni svake kompletne discipline (faze). Polovično bodovanje se može davati u individualnim vježbama. Pri dodjeljivanju bodova po završetku svake faze (discipline) ukoliko rezultat nije cijeli broj dodijeljeni bodovi se mogu zaokružiti na gore ili dole (više ili niže) zavisno od opšteg utiska.

Ukoliko više pasa ostvari isti broj bodova, odlučujući je veći broj bodova postignut u disciplini C. Ukoliko i tada ne bude razlike odlučuju bodovi discipline B. Podudaran (jednak) broj bodova u sve tri discipline se zavodi kao jednaki plasman.

Diskvalifikacija

Ukoliko pas napusti vodiča ili teren u toku ispita i ne vrati se pošto je dobio tri komande, pas će biti diskvalifikovan.

Svi poeni dati do trenutka diskvalifikacije će biti oduzeti. Nikakva ocjena (kvalifikacija) ili poeni neće biti upisani u radnu knjižicu.

Ocjena

Stepen će biti dodijeljen (položen) ukoliko pas postigne (osvoji) najmanje 70% ukupnih bodova u svakoj fazi (dijelu, disciplini) ispita.

maksimum bodova	odličan	vrlo dobar	dobar	dovoljan	nedovoljan
100 bodova	100 - 96	95 - 90	89 - 80	79 - 70	69 - 0
300 bodova	300 - 286	285 - 270	269 - 240	239 - 210	209 - 0
200 bodova (FH)	200 - 192	191 - 180	179 - 160	159 - 140	139 - 0

Titule

Titulu „Međunarodni šampion (prvak) u radu" dodeljuje FCI, pošto je vodč podnio molbu preko KSRS. Da bi se uslov za ovu titulu ispunio, potrebno je sledeće: dva CACIT-a ili alternativno jedan CACIT i dva rezervna CACIT-a između kojih je proteklo najmanje godinu i jedan dan, osvojenih u dve države od dvojice sudija i najmanje „vrlo dobra" ocjena na FCI međunarodnoj izložbi pasa.

Titule CACIT i rezerva CACIT se dodeljuju na manifestacijama odobrenim od FCI-a. Svi LAO-i (nacionalne organizacije) moraju biti pozvane na CACIT manifestaciju. Potrebno je pozvati najmanje dvojicu sudija od kojih jedan mora biti iz inostranstva (iz države razvite od države organizatora). Titule se dobijaju (stžu) na prijedlog sudije. Titule CACIT i rezerva CACIT se mogu dodijeliti samo psima rase koja se nalazi u nomenklaturi FCI-a kao ne lovačka radna rasa i ako je pas na testu dobio ocjenu „odličan" ili „vrlo dobar" u klasi IPO3. CACIT nije automatski povezan sa postignutim plasmanom.

Dodjela titule „Nacionalni šampion (prvak) u radu" zavisi od KSRS.

Radne knjižice

Svaki pas učesnik mora imati radnu knjižicu. Radna knjižica se izdaje po propisima organizacije kojoj vođ pripada. Samo se jedna radna knjižica može izdati po psu. Za to je odgovorna organizacija koja je izdala radnu knjižicu. Rezultati ispita se pod ma kakvim okolnostima moraju upisati u radnu knjižicu. Ukoliko postoji upis u radnu knjižicu sudija i vođa takmičenja moraju to provjeriti i verifikovati svojim potpisom.

Odgovornost

Vlasnik psa je odgovoran za svaku ličnu povredu ili štetu koju načini njegov pas. Iz tog razloga vlasnik mora da ima odgovarajuće osiguranje. U slučaju nezgode vođ je odgovoran za sebe i svog psa u toku inanimacije. Vođ slijedi uputstva sudije i organizatora svojom slobodnom voljom i izvršava instrukcije na sopstveni rizik.

Vakcinacija

Na zahtev sudije ili sekretara takmičenja (ispita) vođ mora da pokaže odgovarajući dokaz o vakcinaciji (veterinarski sertifikat).

Supervizija (nadgledanje) takmičenja

KSRS ima pravo supervizije. KSRS ima pravo da imenuje kompetentnu osobu koja bi nadgledala manifestaciju i osigurala da se ona odvija u skladu sa pravilnikom.

Pravila za markere:

A. Uslovi za angažovanje kao markera u fazi „C”

1. Moraju se poštovati pravilnici i propisi ispitnih pravila vezani za rad markera.
2. Marker u disciplini „C” je pomoćnik sudije na dan ispita (takmičenja)
3. Radi svoje lične bezbjednosti kao i iz obaveznih razloga, marker mora da nosi zaštitno odijelo (zaštitne pantalone, zaštitnu jaknu, rukav, kapu i ako je neophodno rukavice) u toku markiranja na treningu, ispitu ili takmičenju.
4. Markereva obuća mora biti odgovarajuća za različite vremenske i terenske uslove. Obuća markeru mora obezbeđivati stabilnost i veću snagu.
5. Prije početka discipline „C” marker od sudije dobija uputstva. Marker svoj rad mora izvoditi u skladu sa sudijinim uputstvima.
6. Marker treba da slijedi uputstva vođe u toku oduzimanja palice/faze traženj markera (reviranja) u skladu sa ispitnim pravilima. Marker mora dozvoliti vođu da stavi psa u osnovni položaj prije početka bočnog/leđnog sprovođenja.
7. Na klupskim ispitima (takmičenjima) dozvoljeno je da se radi sa jednim markerom. Ukoliko je više od pet pasa prijavljeno na ispitnom nivou, obavezno je angažovanje dva markera. Na takmičenjima državnog ranga, kao što su šampionati, kvalifikacijske utakmice itd. moraju biti najmanje dva markera. Na svim ovim manifestacijama dozvoljena je upotreba i onih markera koji žive u zajedničkom domaćinstvu sa vođem.

B. Pravila vezana za ponašanje markera:

1. Upšteno:

U toku takmičenja, sudija treba da ocjenjuje stepen obučenosti i ako je moguće kvalitet psa (na primer instiktivno ponašanje, sposobnost borbe sa stresom, samopouzdanje i poslušnost). Sudija može objektivno ocjenjivati ono što on/ona vizuelno i zvučno posmatraju (i zapažaju) u toku ispita.

Ovaj faktor i aspekt održavanja fer ispitnih uslova u toku cijelog ispita (što znači u koliko je moguće obezbjeđivanje istih uslova svim učesnicima (takmičarima)) je od suštinske važnosti da rad markera da sudiji jasnu sliku nastupa psa.

Iz tog razloga nesmije biti ostavljeno da marker odlučuje o strukturi discipline „C“. Štaviše, marker mora poštovati određena pravila.

U toku ispita (takmičenja), sudija mora da provjerava najvažnije kriterijume ocjenjivanja koje se tiču individualnih elemenata vježbi u toku discipline „C“ ispita. Ti elementi su na primer sposobnost borbe sa stresom, samopuzdanje, instiktivno ponašanje, poslušnost. Štaviše, 011 mora ocijeniti i kvalitet ugriza (stiska) pasa koji su prikazani. Iz tog razloga, da bi sudija ocijenio jačinu ugriza, marker mora psu dati šansu da postigne dobar ugriz na rukavu. Ili, u cilju ocjene sposobnosti borbe sa stresom neophodno je da marker izvrši pritisak na psa kroz odgovarajuće akcije. Zbog toga, poželjno je da marker svoj rad izvodi što je moguće ujednačenije, tako da bi se ti elementi mogli ocijeniti.

2. „Pozornost i oblajavanje“ (ispitni nivoi 1 - 3)

Marker stoji - tako da ga ne vide ni vodič ni pas - sa blago uglovanim rukavom, mirno i bez pretećeg položaja tijela u reviru (zaklonu). Rukav služi kao tjelesna zaštita. Marker treba da gleda u psa u toku pozornosti i oblajavanja. Dodatna motivacija (pokretanje) kao i bilo kakva pomoć druge vrste nije dozvoljena. Marker drži meku palicu sa strane usmerenu na dole. Ukoliko pas uznemirava ili ugrize markera, on ne sme reagovati nikakvim odbrambenim pokretima.

3. „Prevenција pokušaja bijega markera“ (ispitni nivoi 1 - 3)

Poslije vježbe pozornosti i oblajavanja, vođč poziva markera da izađe iz revira. Marker iz revira izlazi normalnim korakom i zauzima položaj na mestu koje je sudija odredio (obilježena pozicija za bježanje). Položaj koji je marker zauzeo mora dozvoliti vođču da svog psa stavi u ležeći položaj sa strane markera, na mjestu koje je sudija obilježio, na razdaljini od oko pet koraka od markera, tako da pas zauzme ležeći položaj sa strane markera koja je zaštićena rukavom. Vodiču mora biti očigledno u kom pravcu će se marker pokrenuti u pokušaju bega. Na sudijin znak marker čini iznenadni pokušaj bijega u brzom (tječćem) koraku u pravoj liniji, bez ispoljavanja preteranih ili nekontrolisanih pokreta. Zaštitni rukav se ne smije pomjerati više nego što je neophodno da bi se psu omogućio optimalan ugriz. Marker se ni pod kakvim okolnostima ne smije okrenuti prema psu u toku bijega. Marker može da psa ima u svom vidnom polju (vidokругu). Marker sa mora kontrolisati da ne bi izvukao rukav. Kada je pas uhvatio rukav, marker nastavlja da trči pravom linijom držeći (vukući) rukav u pokretu blizu tela.

Sudija određuje koliko se daleko marker krće u toku bježanja. Marker staje sa bježanjem pošto je dobio znak od sudije. Adekvatno energičan rad markera u toku bježanja pruža sudiji idealnu mogućnost za ocjenu. Zabranjen je svaki vid pomoći markera, na primer prekomjerno nudenje rukava psu pred napad, verbalno razdraživanje ili udaranje mekom palicom o nogavicu zaštitnog odela prije početka bijega, držanje rukava bez neophodne čvrstine pošto je pas napao, usporavanje, kao i zaustavljanje bijega samostalno (samovoljno).

Prekid vježbe, pogledati broj 8 (važi za sve vježbe).

4. „Napad na psa u toku faze čuvanja“ (ispitni nivoi 1 - 3)

Poslije faze čuvanja, na sudijin znak, marker vrši napad na psa. Meka palica se koristi u pretećim pokretima iznad zaštitnog rukava, bez udaranja psa. U isto vrijeme, marker napada psa frontalno vodeći psa napred uz odgovarajući otpor, bez dodatnih pokreta rukava. Rukav treba da se drži uz tijelo. Pošto je pas uhvatio rukav, marker postavlja psa, bez zamaha, na stranu i faza pritiska na psa počinje u pravolinijskom pravcu. Marker sve pse mora voditi u istom smjeru. Iz tog razloga, sudija se mora postaviti na taj način da je moguće da posmatra i ocjenjuje psa u toku napada, u toku faze pritiska na psa, ocjenjuje ugriz, puštanje i fazu čuvanja. Nije dozvoljeno vučenje psa ka vodiču.

Udarci mekom palicom trebaju biti po plćkama i predjelu grebena. Jačina udarca palicom treba biti ista kod svih pasa. Prvi udarac se primenjuje posle 4-5 koraka, drugi udarac posle sledećih 4-5 koraka u toku faze pritiska na psa. Nakon drugog udarca sledi dodatni pritisak bez udarca.

Sudija određuje trajanje faze pritiska. Marker prekida fazu pritiska na sudijin znak. Adekvatan energičan rad markera u toku napada pruža sudiji idealnu mogućnost za ocenjivanje. Zabranjena je svaka pomoć markera, kao na primer nuđenje rukava psu pred napad, verbalno razdraživanje ili udaranje mekom palicom o nogavicu zaštitnog odela prije početka napada, držanje rukava bez neophodne čvrstine pošto je pas napao i u toku faze pritiska, nedosledan (nestalan) intenzitet u fazi pritiska i udaraca palicom, zaustavljanje napada samostalno (samovoljno) ako je pas pokazao nedovoljnu sposobnost da se izbori sa stresom, itd.

Prekid vježbe, pogledati broj 8 (važi za sve vježbe)

5. Leđno sprovođenje (ispitni nivoi 2+3)

Marker izvodi leđno sprovođenje na razdaljini od oko 30 koraka, normalnim hodom, pošto mu je vodič naredio. Sudija određuje pravac sprovođenja. Markeru nisu dozvoljeni nagli pokreti u toku leđnog sprovođenja. Palica i rukav nošeni tako da ne predstavljaju dodatni stimulaciju za psa. Narocito se meka palica mora nositi tako da je pas ne vidi. Marker se mora kretati istim koracima (tempom) kod svih pasa.

6. Napad na psa u toku leđnog sprovođenja (ispitni nivoi 2+3)

Napad na psa u toku leđnog sprovođenja se vrši iz pokreta na sudijin znak. Marker izvodi napad dinamičnim okretom na lijevo ili desno i energično trčeći prema psu. Meka palica se koristi pretećim pokretima iznad rukava. Rukav se nosi ispred markera uz tijelo. Treba izbjegavati dodatne pokrete rukavom. Kada je pas uhvatio rukav, marker postavlja psa, bez zamaha, sa strane i počinje faza pritiska na psa u pravolinijskom smjeru. Marker mora sve pse voditi u istom pravcu. Iz tog razloga, sudija se mora postaviti na taj način da je moguće da posmatra i ocjenjuje psa u toku napada, u toku faze pritiska na psa, ocjenjuje ugriz, puštanje i fazu čuvanja. Nije dozvoljeno vučenje psa ka vodiču.

Sudija određuje trajanje faze pritiska. Marker prekida fazu pritiska na sudijin znak. Adekvatan energičan rad markera u toku napada pruža sudiji idealnu mogućnost za ocenjivanje. Zabranjena je svaka pomoć markera, kao na primjer da izuzetno skrene u jednu stranu pre napada, nuđenje rukava psu pred napad, verbalno razdraživanje ili udaranje mekom palicom o nogavicu zaštitnog odijela prije početka napada, držanje rukava bez neophodne čvrstine pošto je pas napao i u toku faze pritiska, nedosljedan (nestalan) intenzitet u fazi pritiska i udaraca palicom, zaustavljanje napada samostalno (samovoljno) ako je pas pokazao nedovoljnu sposobnost da se izbori sa stresom, itd.

Prekid vježbe, pogledati broj 8 (važi za sve vježbe)

7. „Provjera hrabrosti“ (ispitni nivoi 1 - 3)

Na sudijin znak, marker izlazi iz revira i krće se ka centralnoj liniji terena normalnim korakom (kod ispitnog nivoa 1), a trćećim korakom (kod ispitnih nivoa 2-3). Vodč verbalno naređuje markeru da se zaustavi.

Marker tu instrukciju ignoriše i:

- Iz normalnog koraka direktno prelazi u trćeći i vrši frontalni napad na vodča i psa uz viku i praveći preteće pokrete mekom palicom (kod ispitnog nivoa I).
- Bez prekidanja trćećeg koraka, marker napada vodiča i psa uz viku i prijeteće pokrete mekom palicom (kod ispitnih nivoa 2-3)

Pas se mora prihvatiti na rukav elastčno (sa elastčnim položajem rukava), bez zaustavljanja markera. Kada se pas prihvati, marker svojim tijelom mora napraviti okret, ako je potrebno, da bi amortizovao udarac psa (kompenzovao inerciju psa). Ni pod kakvim okolnostima marker ne smije trćati oko psa. Kada je pas uhvatio rukav, marker postavlja psa, bez zamaha, sa strane i počinje faza pritiska na psa u pravolinijskom smeru. Mora se sprijčiti da, pod ma kakvim uslovima, marker pregazi psa. Marker mora sve pse voditi u istom pravcu. Iz tog razloga, sudija se mora postaviti na taj naćin da je moguće da posmatra i ocenjuje psa u toku napada, u toku faze pritiska na psa, ocenjuje ugriz, puštanje i fazučuvanja. Nije dozvoljeno vućenje psa ka vodiču.

Sudija određuje trajanje faze pritiska. Marker prekida fazu pritiska na sudijin znak. Adekvatan energičan rad markera u toku napada pruža sudiji idealnu mogućnost za ocjenjivanje. Zabranjena je svaka pomoć markera, kao na primjer usporavanje u toku napada, prihvatanje psa kada se stoji (u mjestu, mirno), da izuzetno skrene u stranu prije napada, tćanje oko psa, nuđenje rukava psu pred napad, držanje rukava bez neophodne čvrstine pošto je pas napao i u toku faze pritiska, nedosljedan (nestalan) intenzitet u fazi pritiska i udaraca palicom, zaustavljanje napada samostalno (samovoljno), ako je pas pokazao nedovoljnu sposobnost da se izbori sa stresom, itd.

Prekid vježbe, pogledaai broj 8 (važi za sve vježbe).

8. „Prekid vježbe“ (odnosi se na sve vježbe)

Prekidanje svih vježb i odbrane se mora izvesti na takav naćin da sudija može da posmatra ugriz, puštanje i fazu čuvanja (vežba se ne prekida kada su leđa okrenuta sudiji, treba održavati kontakt očima sa sudijom). Kada se prekidaju vježbe odbrane, marker mora da smanji opiranje psu. Marker treba da prekine sa stimulacijom u pokretu bez vidljivog opuštanja ruke na kojoj je rukav. Zaštitni rukav ne treba da se nosi visoko, ali ostaje u istom položaju kao što je bio u predhodnoj vježbi.

Meka palica se nosi uz tijelo uperena na dolje, tako da je pas ne vidi. Markeru nije dozvoljeno da bilo kako pomogne psu da pusti. Pošto je pas pustio marker i dalje održava kontakt očima sa psom. Dodatna stimulacija, kao i bilo koji vid pomoći nisu dozvoljeni.

Ukoliko pas kruži oko markera u toku faze čuvanja, da bi održao vizuelni kontakt sa psom, markeru je dozvoljeno da se okrene sa psom polako i bez naglih pokreta.

9. „Nesigurnosti i greške psa“

Marker treba da nastavi pritisak na psa koji nije uhvatio ili je spao sa rukava u toku faze pritiska, dok sudija ne prekine vježbu.

Markeru ni pod kakvim okolnostima nije dozvoljeno da pomogne na bilo koji naćin ili da prekine vježbu samostalno (samovoljno). Na pse koji nisu pustili rukav, marker ne smije da učće položajem tijela ili pokretima meke palice da puste. Markeru nije dozvoljeno da kod pasa koji imaju tendenciju da napuste markera u toku fazečuvanja stimulišu psa kako bi on ostao. U svim vježbama ili njihovim dijelovima, marker mora biti aktivan ili neutralan u skladu sa ispitnim

pravilima. Ukoliko pas udara (skače) ili ujeda (napadne) markera u toku faze čuvanja, marker mora da izbjegne zaštitne pokrete.

„TSB" - Ocjena: (odnosi se na sve ispitne nivoe)

„TSB" - Ocjenjivanje treba da služi svrsi opisivanja PRIRODNOG KORIŠTENJA karaktera psa ako pas treba da se koristi u odgojne svrhe. „TSB"- Ocjena ne utiče na rezultat ispita ni na formaciju. Pas mora da završi bar jednu vježbu iz odbrane, da bi dobio „TSB" ocjenu.

Klase **izražen (a)**, **prisutan (vh)** i **nedovoljan (ng)** opisuju sledeće karakteristike: **Triebveranlagung** = instinktivno ponašanje, **Selbstsicherheit** = samopouzdanje, **Belastbarkeit** = sposobnost borbe sa stresom

TSB „IZRAŽEN (a)":

Se daje psu koji je pokazao veliku želju za radom, jasno instinktivno ponašanje, odlučnost u svom nastupu, pokazao se na samopuzdan način, drži potpunu pažnju i sposoban je da izađe na kraj sa velikom količinom stresa.

TSB „PRISUTAN (vh)":

Daje se psu koji ima nedostatke u želji za radom, instinktivnom ponašanju, samopouzdanju, pažnji i sposobnosti borbe sa stresom.

TSB „NEDOVOLJAN (ng)":

Se daje psu sa nedovoljnom željom za radom, nedovoljnom instinktivnom ponašanju, nedostatku samopouzdanja i nedovoljnom sposobnošću borbe sa stresom.

Posebne odredbe (pravila)

KSRS ima pravo da proširi (modifikuje) opšte odredbe za svoju državu. Na primjer pravila koja se tiču dozvola, veterinarskih pravila, dekreta društava za zaštitu životinja ili sanitarnih pravila se mogu prilagoditi razlikama države u zakonodavstvu. Vodiči mogu izdavati komande na sopstvenim jezicima.

Svjetsko prvenstvo

Pravila i regulative koje se nalaze u „Pflichtenhefte" (set specifikacija) su u stvari za FCI Svetsko prvenstvo. Komisija za upotrebne pse zadužena za izdavanje i izmjenu „Pflichtenhefte" (set specifikacija).

Međunarodna ispitna pravila IPO-1

je podeljen na:	Fazu (disciplinu) A	100 bodova
	Fazu (disciplinu) B	100 bodova
	Fazu (disciplinu) C	100 bodova
	Ukupno:	300 bodova

IPO1 Faza A

Trag postavlja vodič, minimum 300 koraka, 3 linije, 2 krivine (oko 90 stepeni), dva predmeta koja pripadaju vodiču, star najmanje 20 minuta, vrijeme za rad na tragu je 15 minuta.

Rad na tragu	80 bodova
Predmeti (10+10)	20 bodova
Ukupno:	100 bodova

Opšta pravila:

Sudija ili osoba zadužena za trag (vođa na tragu) određuje šablon traga, s obzirom na to da se mora uzeti u obzir podloga terena za trag. Za trag se moraju koristiti različite šeme (šabloni). Nije dozvoljeno da se predmeti i krivine svakog traga nalaze na istim razdaljinama. Početak traga se mora jasno označiti stubom (palicom). Taj marker se zabada direktno u zemlju levo od „lica mjesta“.

Sudija će žrijebati za startne pozicije.

Prije postavljanja traga vodič (= postavljač traga) mora da sudiji ili licu zaduženom za trag pokaže predmete. Samo se dobro namirisani predmeti (najmanje 30 minuta stari i namirisani od vodiča) mogu koristiti. Vodič (= postavljač traga) se kratko zadržava na „licu mesta“ i onda nastavlja normalnim korakom u smjeru koji je sudija propisao. Krivine se isto tako prave normalnim korakom. Prvi predmet se stavlja na trag poslije minimum 100 koraka na prvu ili drugu liniju. Drugi predmet se postavlja na kraju poslednje linije. Predmet se na tragu postavljaju dok je postavljač traga u pokretu. Pošto je postavio poslednji predmet na kraju poslednje linije, postavljač traga mora da nastavi svoje kretanje pravo još nekoliko koraka. Na istom tragu koriste se različiti tipovi predmeta (materijali: koža, tkanina, drvo). Predmeti moraju imati dimenzije od oko 10 cm dužine, 2-3 cm širine i 0.5-1 cm debljine. Njihova boja se ne smije isticati u odnosu na teren. U toku postavljanja traga, pas mora biti van vidokruga.

U toku rada psa na tragu, sudiji i njegovim pratiocima nije dozvoljeno da budu u dijelu traga na kome tim vodič i pas imaju prava da traže.

a) **Komanda: „traži“**

Komanda „traži“ je dozvoljena na startu i posle prvog predmeta.

b) **Opis vježbe:** Vodič priprema psa za trag. Pas može da traga slobodno ili na dugackom povodniku dužine 10 m. U toku traganja, povodnik može biti preko leđa, sa strane ili između prednje i/ili zadnjih nogu psa. Povodnik može biti zakčen za ogrlicu, na mrtvu alku, ili na alku od tragačkog ama. (dozvoljen je sledeći tip tragačkog ama: grudni am ili Botter-am bez dodatnih kaiševa). Kada bude prozvan, vodič raportira sudiji sa psom u osnovnom položaju. Vodič obaveštava sudiju da li će predmete pas pokupiti (doneti) ili ukazati na njih (markirati).

Bilo kakav moćan uticaj se treba izbeći prije traga, na startu i u toku traganja. Na komandu sudije, pas se odvodi polako i smireno na početnu poziciju („lice mesta“) i postavlja na trag. Pas treba da osjeti (uhvati) miris smireno i snažno, dubokog (niskog) nosa. Nakon toga pas nastavlja traganje sa dubokim (niskim) nosom, zadržavajući siguran korak. Vodič prati svog psa sa rastojanja od 10 m na kraju tragačkog povodnika. Kod traganja bez povodnika takode se održava rastojanje od 10 m. Dozvoljen je olabavljen povodnik dokle god vodič drži tragački povodnik u ruci. Pas u krivine mora ulaziti samouvjereno. Poslije krivine, pas treba da nastavi da traga normalnim koracima. Čim pas dođe do predmeta, mora ga odmah pokupiti ili ukazati na njega („markirati“) na ubjedljiv način, bez pomoći vodiča. Pas smije da sjedi, leži, stoji ili donese vodiču kada pronade predmet. Kretanje napred sa predmetom ili uzimanje predmeta dok leži su greške. Dozvoljena je alternativa. Kada je pas markirao ili pokupio predmet, vodič treba da odloži tragački povodnik i da ode kod psa. Podizanje vodičeve ruke u kojoj se nalazi predmet pokazuje da je pas našao predmet. Onda vodič uzima tragački povodnik i nastavlja vežbu traga sa svojim psom. Po završetku traga, vodič mora da pokaže sudiji predmete koji su pronađeni.

c) **Ocjenjivanje:** Brzina rada na tragu nije faktor kod bodovanja, dokle god je rad na tragu intenzivan, ravnomeran i ubedljiv i dok pas pokazuje pozitivan odnos ka tragu. Takode, njegovo provjeravanje i samouvjeravanje da je na pravom tragu nije greška, dokle god pas

ne napusti trag. Besciljno lutanje, visok nos, uriniranje/fekacija, kruženje oko krivina, stalno podsticanje, navođenje povodnikom ili verbalna pomoć na tragu ili kod predmeta, lažno skupljanje/"markiranje" predmeta i „markiranje" lažnih objekata će izazvati smanjenje bodova. Traganje se prekida ukoliko vođa napusti trag za više od jedne dužine povodnika.

Ukoliko je pas na putu da napusti trag a vođa ga spečava u tome, sudija će narediti vođu da prati psa. Traganje se prekida ukoliko vođa ne slijedi sudijine instrukcije. Ukoliko se rad na tragu ne završi za 15 minuta od momenta kada je pas stavljen na trag, sudija će prekinuti rad na tragu. Izvođenje prikazano (odrađeni dio) prije prekida traganja će biti ocenjeno.

Ako pas koristi obe mogućnosti, drugim rečima, ukoliko pas „markira" i skuplja predmete u toku rada sa predmetima je greška.

Boduju se samo oni predmeti koji su „markirani" na način koji je sudiji bio najavljen kada mu je vođa raportirao. Pogrešna („lažna") „markiranja"/podizanja predmeta pripadaju ocjeni te linije.

Ne dobijaju se nikakvi bodovi za predmete ukoliko oni nisu „markirani"/pokupljeni.

Raspodjela bodova, za svaku liniju pojedinačno, za praćenje traga treba da prikazuje (reflektuje) dužinu i stepen težine. Svaka linija se ocjenjuje bodovima i opisnom ocjenom. Ukoliko pas ne traži (sporo (oklevajuće) u istom mjestu i pas ne traga) sudija može da prekine rad na tragu iako se pas još uvek nalazi na tragu.

IPO 1 Faza B

Vježba 1: Slobodno vođenje (vođenje bez povodnika)	20 bodova
Vježba 2: Sjedenje u hodu	10 bodova
Vježba 3: Lijeganje u hodu i opoziv	10 bodova
Vježba 4: Donošenje na ravnom (slobodno aportiranje)	10 bodova
Vježba 5: Donošenje preko prepone	15 bodova
Vježba 6: Donošenje preko prepenjavajuće prepreke	15 bodova
Vježba 7: Kretanje ispred vođe sa lijeganjem	10 bodova
Vježba 8: Odlaganje sa ometanjem	10 bodova

Ukupno: 100 bodova

Opšta pravila:

Sudija daje znak za početak svake vježbe. Sve ostalo kao što su okreti, zaustavljanje, promjena koraka itd., se odvija bez sudijinog signala.

Verbalne komande su opisane u pravilniku. Verbalne komande su izgovorene normalnim tonom, to su kratke komande koje se sastoje iz jedne reči. Komande mogu biti na svakom jeziku. Međutim, iste komande se moraju uvijek koristiti za iste vježbe. Ako pas ne izvrši vježbu ili dio vježbe pošto je dobio tri komande, vježba se prekida bez rezultata (ne dobijaju se bodovi za nju). Kod poziva dozvoljeno je da se koristi ime psa umesto komande „dođi". Međutim, ime psa u vezi (kombinaciji) sa bilo kakvom drugom verbalnom komandom se smatra duplom komandom.

U osnovnom položaju pas sedi blizu i ravno pored vođeve lijeve noge, plačka psa treba da bude u nivou vođičevog kolena. Svaka vježba počinje i završava se osnovnim položajem. Dozvoljeno je da se osnovni položaj zauzme jednom na početku vježbe. Kratka pohvala psa je dozvoljena samo poslije završetka svake vježbe i to samo u osnovnom položaju. Poslije pohvale psa vođa može da zauzme novi osnovni položaj. U svakom slučaju, mora postojati određena pauza (otprilike 3 sekunde) između pohvale psa i početka nove vježbe.

Vježba se razvija iz osnovnog položaja. Vodč mora napraviti najmanje 10, a najviše 15 koraka prije nego što psu da komandu za izvršenje određene vježbe.

Između svih početaka i krajeva, kao i dijelova gdje se vodč vraća kod psa koji sedi, leži ili stoji, mora postojati određena pauza (oko 3 sekunde), prije nego što se izda (izgovori) nova komanda. Kada se vodč vraća kod psa, on/ona može da psu priđe sprijeda ili iza/oko psa.

Pravilno slobodno (bez povodnika) vođenje se mora izvršavati (demonstrirati) sve vrijeme između vježbi. Pas treba da prati vodiča kada on/ona ide po aport. Nije dozvoljeno da se pas igra ili skače dok vodič donosi aport.

Okret na lijevo krug je okret na lijevo. Pas može obći oko vodiča ili doskočiti sprijeda. Ali, to mora izvoditi na isti način u toku cijelog ispita.

Pas može da izvodi završetak vježbe (završno obilaženje) tako što će obći vodiča od pozadi ili doskočiti sprijeda.

Ne fleksibilna prepona je 100 cm visoka, a 150 cm široka. Prepenjavajuća prepreka se sastoji iz dva dijela koja su povezana na vrhu. Obe strane prepenjavajuće prepreke su 150 cm široke i 191 cm visoke. Prepreka se postavlja na teren tako da joj je vertikalna visina 180 cm. Obe strane prepenjavajuće prepreke moraju biti presvučene ne klizajućim materijalom. Tri prčke (oko 24/48 mm) moraju biti pričvršćene za gornji dio. Psi prijavljeni za ispit (takmičenje) moraju preskakati preko iste prepreke.

Za vježbe donošenja dozvoljeni su samo aporti (650 grama). Aport koji je organizator obezbijedio koriste svi takmičari. Nije dozvoljeno stavljati aport u usta psa prije početka vježbe.

Ukoliko vodč zaboravi da uradi neku vježbu, sudija će ga uputiti da izvede propuštenu vježbu. Za ovo se ne oduzimanju bodovi.

1. Vođenje bez povodnikn 20 bodova

a) Komanda: „pored“

Vodču je dozvoljeno da koristi komandu samo kada polazi iz osnovnog položaja i pri promjeni koraka.

b) **Opis vježbe:** Prije početka vježbe vodč prilazi sudiji sa slobodnim psom (koji nije na povodniku). Vodč raportira sudiji. Pas treba da sjedi uz nogu u toku raporta.

Iz osnovnog položaja pas treba da prati vodiča pažljivo, veselo i na ispravan način, pošto je dobio komandu „pored“ od vodiča. Ivica plečke (ramena) psa mora da ostane u nivou vodičevog lijevog kolena. Kada se vodč zaustavi pas mora brzo i ravno sjesti, bez vodičevog uticaja. Na početku vježbe vodč i pas trebaju da idu 50 koraka pravo, bez zaustavljanja. Poslije okreta „na lijevo kruga“ i još 10 - 15 koraka vodč pokazuje (prelazi) u brzi i spori hod (najmanje po 10 koraka svaki). Prelaz iz brzog u spori hod se izvodi bez ikakvih dodatnih koraka između (direktno). Ta dva različita hoda se bitno moraju razlikovati u brzini.

Onda, normalnim korakom, vodč i pas moraju izvesti bar jedno skretanje na ~ desno, na lijevo i na lijevo krug. Zaustavljanje u normalnom hodu se mora izvesti bar jedanputa. U toku kretanja vodiča i psa u prvoj pravoj liniji, puca se dva puta (kalibar 6 mm) u razmaku od pet sekundi.. Daljina iz koje se puca je najmanje 15 koraka od psa. Pas mora da ostane potpuno miran na pucanj. Na uputstvo sudije, na kraju vježbe, vodč mora da psa provede kroz pokretnu grupu koja se sadrži od najmanje četvero ljudi („grupa građana“). U grupi vodč psa mora da provede oko dvije osobe, jednom sa lijeve i jednom sa desne strane i mora da se u grupi zaustavi bar jedanput. Sudija ima prava da zahtijeva od vodča da ponovi vježbu. Vodč i pas napuštaju grupu i zauzimaju osnovni položaj.

c) **Ocjenjivanje:** istrčavanje ispred, široko vođenje, sporo ili neodlučno (oklevajuće) sjedanje, dodatne komande, fizička pomoć od vodiča, nepozornost u toku hoda u svim hodovima i okretima i/ili neveselost u radu psa se odgovarajuće ocenjuju.

2. Sjedanje u hodu 10 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „pored“, „sjedi“
- b) **Opis vježbe:** Iz osnovnog položaja vodič se sa slobodnim psom (nije na povodniku) koji ide uz njega kreće u pravoj liniji. Posle 10 - 15 koraka vodič izdaje komandu „sjedi“ i pas mora brzo i ravno (pravo) da sjedne bez zaustavljanja vodiča, njegove promjene hoda ili osvrtnja ka psu. Vodič nastavlja još 30 koraka, zatim se zaustavlja i odmah okreće ka svom psu koji mirno sjedi. Na sudijin znak vodič se vraća kod psa i zauzima poziciju sa njegove desne strane.
- c) **Ocjenjivanje:** Ustajanje greškom, sporo sjedanje, nemirno i nepozorno sjedenje se zato ocenjuju. 5 bodova se oduzima u slučaju da je pas legao ili ostao da stoji.

3. Lijeganje u hodu i opoziv 10 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „pored“, „mjesto“, „dodi“, „pored“
- b) **Opis vježbe:** Iz osnovnog položaja vodič se sa slobodnim psom (nije na povodniku) koji ide uz njega kreće u pravoj liniji. Posle 10 - 15 koraka vodič izdaje komandu „mjesto“. Pas mora da legne brzo i ravno bez vodičevog zaustavljanja, promjene hoda ili osvrtnja ka psu. Vodič nastavlja još 30 koraka, zatim se zaustavlja i odmah okreće ka svom psu koji leži mirno. Na sudijin znak vodič psa poziva uz pomoć komande „dodi“ ili imena psa. Pas mora da dođe veselo, brzo i direktno i mora da sjedne blizu i pravo ispred vodiča. Na komandu „pored“, pas mora da brzo i pravo da sjedne pored vodiča, ivicom svoje plécke u nivou vodičevog kolena.
- c) **Ocjenjivanje:** Ustajanje greškom, sporo lijeganje, nemirnost, sporo dolaženje ili usporavanje kod dolaženja, stav vodiča sa raširenim nogama, greške pri sjedanju ispred vodiča i greške pri obilaženju i sjedanju (završetak) se zato ocenjuju. Oduzima se 5 bodova ukoliko pas ostane da stoji ili sjedne pošto je dobio komandu „mjesto“.

4. Donošenje na ravnom (slobodno aportiranje) 10 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „aport“, „pusti“, „pored“
- b) **Opis vježbe:** Iz ravnog (pravog) osnovnog položaja vodič baca aport (težine: (650 grama) na daljinu od oko 10 koraka. Komanda „aport“ se ne daje dok se aport potpuno ne umiri. Pas sjedi slobodno i mirno pored vodiča. Pošto je dobio komandu „aport“, pas trči brzo i direktno ka predmetu (aportu), uzima ga odmah i donosi ga vodiču brzo i direktno. Pas treba da sjedne blizu i ravno ispred vodiča. Pas treba da mirno drži aport u ustima dok vodič, posle pauze od oko tri sekunde ne uzme aport govoreći komandu „pusti“. Vodič mora da mirno drži aport u desnoj šaci sa desnom rukom ispruženom uz desnu stranu tijela. Na komandu „pored“, pas mora da brzo zauzme osnovni položaj i sjedne pravo uz vodičevu lijevu stranu, tako da mu ivica desne plécke bude u nivou sa vodičevim koljenom. Vodiču nije dozvoljeno da se pomjera u toku cijele vježbe.
- c) **Ocjenjivanje:** Greška u osnovnom položaju, spori odlazak napred, greške pri uzimanju, spor povratak, ispuštanje aporta, igra sa aportom ili griženje, vodičev stav sa raširenim nogama, greške u sjedanju ispred vodiča i greške pri završnom obilaženju se zato ocenjuju. Prekratko bacanje aporta kao i pomoć od vodiča bez njegovog/njenog pomjeranja vode ka smanjenju bodova.

Ukoliko se vodič pomjeri prije završetka vježbe, vježba će se ocijeniti kao „greška“. Ukoliko pas ne donese aport, vježba će se ocijeniti sa 0 bodova.

5. Donošenje preko prepone (100 cm)**15 bodova**

- a) **Po jedna komanda:** „hop“, „aport“, „pusti“, „pored“
- b) **Opis vježbe:** Vodič zauzima osnovni položaj ispred prepone sa svojim psom, razdaljina treba da bude bar 5 koraka od prepone. Iz osnovnog položaja vodič baca aport (650grama) preko prepone visoke 100 cm. Komanda „aport“ se ne daje dok se aport potpuno ne umiri. Pas sjedi slobodno i mirno pored vodiča. Pošto je dobio komandu „hop“ (komanda „aport“ se mora davati dok pas preskače preponu), pas preponu preskače, trči brzo i direktno do aporta, odmah ga uzima, okreće se preskače preko prepone i donosi ga vodiču brzo i direktno. Pas treba da sjedne blizu i ravno ispred vodiča. Pas treba da mirno drži aport u ustima dok vodič, poslije pauze od oko tri sekunde ne uzme aport dajući komandu „pusti“. Vodič mora da mirno drži aport u desnoj šaci sa desnom rukom ispruženom uz desnu stranu tijela. Na komandu „pored“, pas mora da brzo zaume osnovni položaj i sjedne pravo uz vodičevu lijevu stranu, tako da mu ivica desne pléčke bude u nivou sa vodičevim koljenom. Vodiču nije dozvoljeno da se pomjera u toku cijele vježbe.
- c) **Ocjenjivanje:** Greške u osnovnom položaju, spor preskok i kretanje naprijed, greške pri uzimanju, spor skok nazad, ispuštanje aporta, igra ili griženje aporta, vodičev stav sa raširenim nogama, greške u sjedanju ispred vodiča i greške pri završnom obilaženju se zato ocjenjuju. Za dodirivanje prepone oduzina se do 1 bod, a za stajanje (odgurivanje o) preponu moraju se oduzeti do 2 boda.

Skok napred	Donošenje	Skok nazad
5 bodova	5 bodova	5 bodova

Djelimično bodovanje vježbe je moguće samo ukoliko se najmanje dva od tri dela (skok naprijed - donošenje - skok nazad) završe.

- Oba skoka perfektna, donošenje bez greške = 15bodova
- Odbijen skok u odlasku ili u povratku, donošenje bez greške = 10 bodova
- Oba skoka perfektna, aport nije donešen = 10 bodova

Ukoliko je aport koji je bacio vodič pao predaleko ili suviše na stranu ili je slabo vidljiv za psa, vodič može da pita sudiju za dozvolu da ponovo baci aport, ili to može da mu sugeriše i sudija. To ne donosi smanjenje bodova. Pas treba da sjedi dok se sve to dešava.

Bilo kakva pomoć vodiča bez pomjerenja se isto tako ocjenjuje. Ukoliko se vodič pomjeri prije završetka vježbe, vježbaće se ocijeniti kao „greška“.

6. Donošenje preko prepenjavajuće prepreke**15 bodova**

- a) **Po jedna komanda:** „hop“, „aport“, „pusti“, „pored“
- b) **Opis vježbe:** Vodič zauzima osnovni položaj ispred prepenjavajuće prepreke sa svojim psom, razdaljina treba da bude bar 5 koraka od prepreke. Iz osnovnog položaja vodič baca aport (650 grama) preko prepenjavajuće prepreke. Pas sjedi slobodno i mirno pored vodiča. Pošto je dobio komandu „hop“ (komanda „aport“ se mora davati dok se pas penje preko prepreke) pas se prepenje preko prepreke, trči brzo i direktno do aporta, odmah ga uzima, okreće se i prepenjava preko prepreke i donosi ga vodiču brzo i direktno. Pas treba da mirno drži aport u ustima dok vodič, posle pauze od oko tri sekunde ne uzme aport dajući komandu „pusti“. Vodič mora da mirno drži aport u desnoj šaci sa desnom rukom ispruženom uz desnu stranu tijela. Na komandu „pored“, pas mora da brzo zauzme

osnovni položaj i sjedne pravo uz vodičevu lijevu stranu, tako da mu ivica desne pléke bude u nivou sa vodičevim koljenom. Vodču nije dozvoljeno da se pomjera u toku cijele vježbe.

- c) **Ocjenjivanje:** Greške u osnovnom položaju, spor preskok i kretanje naprijed, greške pri uzimanju, spor skok nazad, ispuštanje aporta, igra ili griženje aporta, vodčev stav sa raširenim nogama, greške u sjedanju ispred vodča i greške pri završnom obilaženju se zato ocjenjuju.

Skok napred	Donošenje	Skok nazad
5 bodova	5 bodova	5 bodova

Djelimično bodovanje vježbe je moguće samo ukoliko se najmanje dva od tri dijela (skok naprijed - donošenje - skok nazad) završe.

- Oba skoka perfektna, donošenje bez greške = 15 bodova
- Odbijen skok u odlasku ili u povratku, donošenje bez greške = 10 bodova
- Oba skoka perfektna, aport nije donešen = 10 bodova

Ukoliko je aport koji je bacio vodč pao predaleko ili suviše na stranu ili je slabo vidljiv za psa, vodč može da pita sudiju za dozvolu da ponovo baci aport, ili to može da mu sugerise i sudija. To ne donosi smanjenje bodova. Pas treba da sjedi dok se sve to dešava.

Bilo kakva pomoć vodiča bez pomjeranja se isto tako ocjenjuje. Ukoliko se vodč pomjeri prije završetka vježbe, vježbaće se ocijeniti kao „greška“.

7. Kretanje ispred vodiča sa lijeganjem 10 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „napred“, „mjesto“, „sjedi“
- b) **Opis vježbe:** Iz osnovnog položaja vodč se sa slobodnim psom (nije na povodniku) koji ide uz njega kreće u pravcu koji je sudija odredio. Posle 10-15 koraka vodč daje psu komandu „napred“. Istovremeno vodč diže svoju ruku (samo jedanputa) i zaustavlja se. Pas mora da nastavi odlučno, brzim korakom i u pravoj liniji, najmanje 30 koraka u pokazanom pravcu. Na znak sudije vodč komanduje „mjesto“. Pas mora odmah da legne. Vodč može da drži podignutu ruku dok pas ne legne. Na sudijin znak vodč odlazi kod psa i staje uz njegovu desnu stranu. Poslije otprilike tri sekunde vodč daje komandu „sjedi“ i pas treba da brzo i ravno sjedne u osnovni položaj.
- c) **Ocjenjivanje:** Ustajanje greškom, ukoliko vodč prati psa, pas suviše sporo odlazi, suviše skreće u stranu, nedovoljno udaljenje, prerano ili oklevanje u leganju, nemirno ležanje ili ustajanje/prerano sjedanje kada mu vodč prilazi se odgovarajuće ocjenjuju.

8. Odlaganje sa ometanjem 10 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „mjesto“, „sjedi“
- b) **Opis vježbe:** Prije početka vježbi poslušnosti u fazi (disciplini) B drugog psa, vodč odlaže svog psa komandom „mjesto“ iz pravog osnovnog položaja, na mjestu koje je sudija označio, bez ostavljanja povodnika ili bilo kog drugog predmeta kod psa. Tada se vodč udaljava bez osvrtnja u okviru granica terena, oko 30 koraka i tamo ostaje da mirno stoji u vidokrugu psa, njemu okrenut leđima. Pas mora mirno da leži, bez ikakvog uticaja vodiča dok drugi pas izvodi vježbe 1 - 6. Na sudijin znak vodč odlazi kod psa i staje uz njegovu desnu stranu. Poslije kratke pauze od oko otprilike tri sekunde vodč daje komandu „sjedi“. Pas treba da brzo i ravno sjedne u osnovni položaj.
- c) **Ocjenjivanje:** Nemirno ponašanje vodča ili druga prikrivena pomoć vodiča, nemirno ležanje ili prerano ustajanje/sjedanje pri povratku vodča se ocjenjuje. Ukoliko pas sjedne

ili ustane, ali ostane na označenom mjestu, dobijaju se djelimični bodovi. Ukoliko se pas udalji sa označenog mjesta više od 3 metra pre nego što je drugi pas završio vežbu br.3, daje mu se 0 bodova za ovu vježbu. Ukoliko pas napusti označeno mjesto pošto je drugi pas završio vežbu br.3, dobija djelimične bodove. Ako se pas kreće ka vodiču kada se on vraća kod njega, mogu se oduzeti do 3 boda.

IPO1 Faza C

Vježba 1:	Traženje markera (reviranje)	5 bodova
Vježba 2:	Pozornost i oblagavanje	10 bodova
Vježba 3:	Sprečavanje pokušaja bijega markera	20 bodova
Vježba 4:	Napad na psa u toku čuvanja	35 bodova
Vježba 5:	Provjera hrabrosti	30 bodova
Ukupno:		100 bodova

Opšta pravila:

Na pogodnom mjestu (lokaciji) se postavljaju 6 revira (zaklona) uz dužinu terena, po tri sa svake strane (vidjeti skicu). Neophodne oznake moraju biti jasno vidljive za vođa, sudiju i markera.

Marker mora biti opremljen sa zaštinim odijelom, rukavom i mekom palicom. Rukav mora biti za anatomski ugriz psa i navlaka rukava mora biti od jute u prirodnoj boji.

Ukoliko je neophodno da marker motri na psa u toku faze čuvanja, od markera se neće zahtijevati da stoji mirno iako mu nije dozvoljeno da pravi pretée ili zaštitne pokrete. Marker mora da štiti svoje tijelo rukavom. Od vođa zavisi na koji će način on/ona oduzeti palicu markeru. (Pogledati takođe „Opšte informacije“ strane 9 - 12 - „Pravila za markere“)

Moguće je da se radi sa samo jednim markerom za sve ispitne nivoe. Ukoliko je više od 5 pasa prijavljeno za isti ispitni nivo, drugi marker je obavezan. Svim psima iz istog ispitnog nivoa mora da markira isti marker.

Psima koji su van kontrole, koji posle vježbi odbrane ne puštaju ili puste samo uz fizičku pomoć vođa, koji ujedaju druge dijelove markerevog tijela, pa onda rukav se moraju diskvalifikovati. TSB ocena se ne daje.

Za pse koji su pali na odbrani ili su otjerani faza (disciplina) odbrane se završava. Pas ne dobija ocjenu za fazu odbrane. Međutim, mora dobiti TSB ocenu.

Komanda „pusti“ je dozvoljena jedan put u toku svih vježbi odbrane. Ocjenjivanje je „pusti“ pogledajte na tabeli ispod.

Sporo puštanje	Prva dodatna komanda nakon koje je puštanje odmah	Prva dodatna komanda nakon koje je puštanje sporo	Druga dodatna komanda nakon koje je puštanje odmah	Druga dodatna komanda nakon koje je puštanje sporo	Ne puštanje posle druge dodatne komande. odnosno dodatni uticaj
0.5-3.0	3.0	3.5-6.0	6.0	6.5-9.0	Diskvalifikacija

1. Traženje markera (reviranje)

5 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „revir“, „dođi“ (komada dođi se može koristiti u kombinaciji sa imenom psa)
- b) **Opis vježbe:** Marker se nalazi u posljednjem reviru, bez mogućnosti da ga pas primjeti. Vodč se sa psom koji nije na povodniku nalazi (na sredini terena) u liniji između četvrtog i petog revira pre početka reviranja, tako da su oba pravca moguća. Na sudijin znak počinje faza (disciplina) C. Pošto vodč komanduje „revir“ u kombinaciji sa vizuelnom komandom, koja se izvodi sa bilo lijevom ili desnom rukom i može se ponoviti, pas mora brzo napustiti vodiča i uputiti se ka petom reviru. Pas mora obici revir blizu i s pažnjom. Čim je pas obišao peti revir, vodč izdaje komandu „dođi“ (dozvoljeno je da se ona koristi u kombinaciji sa imenom psa) i šalje psa dok je još u pokretu komandom „revir“ na revir u kome se nalazi marker (šesti). Vodč se kreće normalnim korakom duž zamišljene prave linije. Vodču nije dozvoljeno da napusti tu zamišljenu liniju u toku traženja markera (reviranja). Pas se mora nalaziti ispred vodča svo vrijeme. Kada pas dođe do revira u kome se nalazi marker, vodč treba da se zaustavi. Od tog trenutka nikakve dalje (dodatne) zvučne ili vizuelne komande nisu dozvoljene.
- c) **Ocjenjivanje:** Ograničenja (nedostatci) u poslušnosti, brzo (prebrzo) i namjerno prilaganje revirima kao i blizu i brižljivo tčanje oko revira se odgovarajući oduzima.

2. Pozornost i oblagavanje

10 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „dođi“, „pored“
- b) **Opis vježbe:** Pas se mora suočiti sa markerom aktivno, pažljivo i da laje (ga oblagava) neprekidno. Pas ne smije da skače na markera ili da ga ujede. Pošto je pas oblagavao oko 20 sekundi, vodič prilazi reviru pošto je od sudije predhodno dobio znak, i zaustavlja se na oko 5 koraka od revira. Na sudijin znak vodič poziva psa iz revira u osnovni položaj.
- c) **Ocjenjivanje:** Nedostatci vezani za kontinuitet i zahtevano lajanje (oblagavanje) i snažno griženje na koje nije uticao sudija ili prilazak vodiča dok komanda nije data se oduzimaju. 5 bodova se dobija za neprekidno oblagavanje. Za slabo lajanje 2 boda se oduzimaju. Ukoliko pas ne laje, aličuva markera aktivno, pažljivo i blizu itd. oduzima se 5 bodova. Za uznemiravanje markera, na primer udaranje, skakanje na markera itd. vodi oduzimanju do 2 boda. Do 9 bodova se može oduzeti kod težeg griženja. Ukoliko pas napusti markera prije nego što je sudija dao vodiču znak da napusti stedinu terena, pas može biti poslat na revir po drugi put. Ako tada pas ostane kod markera, faza (disciplina) odbrane se može nastaviti, iako se dio pozornosti i oblagavanja ocjenjuje sa „nedovoljan“. Ukoliko pas ne revira (ne želi da istraži revir) ili ponovo napusti markera faza C se prekida. Ukoliko se pas vrati kod vodiča u trenutku kada on/ona prilazi reviru da pokupi psa, ili ako se pas vrati kod vodiča pra komande da to uradi, daje se dio poena koji odražava „nedovoljnu“ ocjenu.

3. Sprečavanje pokušaja bijega markera

20 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „pored“, „mjesto“, „pusti“
- b) **Opis vježbe:** Na sudijin znak, vodč naređuje markeru da izađe iz revira. Marker se kreće normalnim korakom do obilježenog mjesta za bijeg. Na sudijin znak, vodč se sa nevezanim psom kreće do obilježenog mjesta gdje se pas ostavlja da leži prije bijega. Razdaljina između psa i markera je 5 koraka. Vodč ostavlja svog psa, koji čuva u ležećem položaju i odlazi u revir održavajući vizuelni kontakt sa psom, sudijom i markerom. Na znak sudije marker pokušava da pobjegne. Pas mora da odmah i nezavisno (samovoljno) spriječi bijeg, bez oklijevanja i energičnim i snažnim zagrizom. Pas smije da ujede samo

markirantov rukav. Na sudijin znak marker se zaustavlja. Kada se marker zaustavi pas mora da odmah pusti (rukav). Vodč može da komanduje „pusti“ u odgovarajuće vrijeme. Ukoliko pas ne pusti na prvu komandu, vodič može da izda još dvije dodatne komande „pusti“ na sudijin znak. Ako pas ne pusti ni poslije tri komande (jednu dozvoljenu i dvije dodatne) tim se diskvalifikuje. Vodč treba da stoji mirno, bez bilo kakvog uticaja na psa u toku davanja komande „pusti“. Poslije puštanja markera (njegovog rukava), pas mora da ostane blizu markera i da ga pozorno čuva.

- c) **Ocjenjivanje:** Nedostatci koji se tiču važnog ocjenjivačkog kriterijuma se odgovarajuće oduzimaju. Brz i energičan odgovor i potjera u kombinaciji sa snažnim djelovanjem i efikasno sprečavanje bijega, pun i čvrst (miran) zagriz do puštanja, pozorno i blisko čuvanje markera. Ukoliko pas ostane da leži ili ne spriječi bijeg markera sredstvima ujedanja i čuvanja, a marker je prešao 20 koraka, dio (faza) odbrane se prekida.

Ako je pas blago nepozoran i /ili malo smeta markeru u toku fazečuvanja ocjena će se smanjiti za jedan stepen (jednu ocenu).

Ukoliko pas čuva markera vrlo nepozorno i/ili mu jako smeta, vježba se smanjuje za dva stepena (dvije opisne ocjene). Ako pas nečuva markera, ali ostaje uz njega, ocjena se smanjuje za tri stepena. U slučaju da pas napusti markera ili da vodič izda komandu psu da ostane kod markera, faza C se prekida.

4. Napad na psa u toku čuvanja

35 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „pusti“, „pored“
- b) **Opis vježbe:** Poslije faze čuvanja od oko 5 sekundi, marker napada psa na sudijin znak. Bez ikakvog uticaja od vodiča pas se mora braniti energičnim i snažnim ujedom. Pas smije da ujede samo za zaštitni rukav markera. Čim je pas zgrabio markera, marker ga udara palicom dva puta. Udarci smiju da budu samo u predjelu pléke i grebena. Na sudijin znak marker se umiri. Pošto je marker obustavio napad i zaustavio se, pas mora da odmah pusti (rukav). Vodč može da komanduje „pusti“ u odgovarajuće vrijeme. Ukoliko pas ne pusti na prvu, dozvoljenu, komandu, vodič smije da izda još dvije dodatne komande na sudijin znak. Ako pas ne pusti ni poslije tri komande (jedna dozvoljena i dvije dodatne) tim se diskvalifikuje. Vodč treba da stoji mirno, bez bilo kakvog uticaja na psa u toku davanja komande „pusti“. Poslije puštanja markera (njegovog rukava), pas mora da ostane blizu markera i da ga pozorno čuva. Na sudijin znak vodič odlazi do svog psa normalnim korakom i komandom „pored“ stavlja ga u osnovni položaj. Meka palica se ne uzima od markera.
- c) **Ocjenjivanje:** Nedostatci koji se tiču važnog ocjenjivačkog kriterijuma se odgovarajuće oduzimaju. Brza i energična reakcija i potjera u kombinaciji sa snažnim djelovanjem i efikasno sprječavanje bijega, pun i čvrst (miran) zagriz do puštanja, pozorno i blizu čuvanje markera. Ako je pas blago nepozoran i/ili malo smeta markeru u toku fazečuvanja ocjena će se smanjiti za jedan stepen (jednu ocenu). Ukoliko pas čuva markera vrlo nepozorno i/ili mu jako smeta, vježba se smanjuje za dva stepena (dvije opisne ocjene). Ako pas nečuva markera, ali ostaje uz njega, ocjena se smanjuje za tri stepena. Ukoliko pas krene prema vodiču kada mu on/ona prilazi vježba se ocjenjuje „nedovoljan“. Ako pas napusti markera prije sudijinog znaka da vodič priđe, ili ako vodič izda komandu psu da ostane kod markera, faza odbrane se prekida.

5. Provjera hrabrosti

30 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „sjedi“, „drži“, „pusti“, „pored“, „pored“
- b) **Opis vježbe:** Vodč i pas se šalju na označeno mjesto u sredini terena u nivou sa prvim revikom. Pas se smije držati za ogrlicu, ali nije dozvoljeno da se on stimulira. Na sudijin znak marker, koji je opremljen sa mekom palicom, izlazi iz revira i ide normalnim korakom ka centralnoj liniji. Marker se ne obazire na vođevu komandu da stane, i trči ka vodiču i psu (trčećim hodom), vršeći frontalni napad uz viku i jake prijetee pokrete. Kada je marker došao na razdaljinu od oko 30 - 40 koraka od vodiča i njegovog/njenog psa, vodič na sudijin znak pušta psa uz komandu „drži“. Pas mora bez oklijevanja da spriječi napad energičnim i snažnim zagrizom. Pas smije da ujede markera samo za zaštitni rukav. Marker se ne smije pomjeriti iz položaja. Na znak sudije marker zaustavlja napad. Pošto je marker obustavio napad zaustavio se, pas mora da odmah pusti (rukav). Vodč može da komanduje „pusti“ odgovarajuće vrijeme. Ukoliko pas ne pusti na prvu, dozvoljenu, komandu, vođ smije da izda još dvije dodatne komande na sudijin znak. Ako pas ne pusti ni poslije tri komande (jedna dozvoljena i dvije dodatne) tim se diskvalifikuje. Vodč treba da stoji mirno, bez bilo kakvog uticaja na psa u toku davanja komande „pusti“. Poslije puštanja markera (njegovog rukava), pas mora da ostane blizu markera i da ga pozorno čuva. Na sudijin znak vođ odlazi do svog psa normalnim korakom i komandom „pored“ stavlja ga u osnovni položaj. Meka palica se uzima od markera. Sada slijedi bočno sprovođenje markera do sudije na razdaljinu od oko 20 koraka. Dozvoljena je komanda „pored“. Pas mora da ide sa markereve desne strane, tako da se nalazi između vodiča i markera. U toku sprovođenja pas mora da pomno motri markera. Ali ne smije ga uznemiravati, skakati na njega ili zgrabiti. Grupa se zaustavlja ispred sudije. Vodč sudiji predaje meku palicu (štap) i odraporta. Prije objavljivanja i komentara ocjene, pas se stavlja na povodnik.
- c) **Ocjenjivanje:** Nedostatci koji se tiču važnog ocjenjivačkog kriterijuma se odgovarajuće oduzimaju. Energična odbrana sa snažnim angažovanjem, pun ičvrst (miran) zagriz do puštanja, pozorno i blizo čuvanje markera. Ukoliko je pas blago nepozoran i/ili malo uznemirava markera u toku fazečuvanja, vježba se snižava za jednu ocenu. Ako je pas vrlo nepozoran i/ili dosta uznemirava markera, vježba se snižava za dvije ocjene. U slučaju da pas ne čuva markera, ali ostaje uz njega, vježba se smanjuje za tri ocjene. Kada pas prilazi vođu u trenutku kada se on/ona približava, vježba se ocjenjuje sa „nedovoljan“. Ukoliko pas napusti markera prije nego što je sudija dao znak vodiču da priđe ili ako vođ izda psu komandu da ostane kod markera, faza odbrane se prekida (završava).

Međunarodna ispitna pravila IPO -2

je podijeljen na:	Fazu (disciplinu) A	100 bodova
	Fazu (disciplinu) B	100 bodova
	Fazu (disciplinu) C	100 bodova
	Ukupno:	300 bodova

IPO-2 Faza A

Trag postavlja strana osoba (tuđi trag), minimum 400 koraka, 3 linije, 2 krivine (otprilike 90 stepeni), 2 predmeta, star najmanje 30 minuta, vrijeme za rad 15 minuta.

Rad na tragu	80 bodova
Predmeti (10+10)	20 bodova
Ukupno	100 bodova

Opšta pravila:

Sudija ili osoba zadužena za trag (voda na tragu) određuje šablon traga, s obzirom na to da se mora uzeti u obzir podloga terena za trag. Za trag se moraju koristiti različite šeme (šabloni). Nije dozvoljeno da se predmeti i krivine svakog traga nalaze na istim razdaljinama. Početak traga se mora jasno označiti stubom (palicom). Taj marker se zabada direktno u zemlju lijevo od „lica mjesta“. Pošto su tragovi postavljeni, startne pozicije takmčara se određuju žrijebanjem uz prisustvo sudije.

Postavljač traga mora prije postavljanja traga da pokaže predmete sudiji ili osobi zaduženoj za trag (vodi na tragu). Mogu se koristiti samo dobro namirisani predmeti (najmanje 30 minuta stari). Postavljač traga se kratko zadržava na licu mjesta i onda produžava normalnim hodom u pravcu koji je odredio sudija. Krivine se prave isto tako normalnim hodom. Prvi predmet se postavlja na trag poslije najmanje 100 koraka na prvoj ili drugoj liniji. Drugi predmet se stavlja na kraj posljednje linije. Predmeti se postavljaju na trag dok je postavljā traga u pokretu. Nakon postavljanja posljednjeg predmeta na kraj posljednje linije, potavlja traga mora da nastavi svoje kretanje ravno još nekoliko koraka.

Na istom tragu koriste se različiti tipovi predmeta (materijali: koža, tkanina, drvo). Predmeti ne smiju premašivati dimenzije od 10 cm dužine, 2-3 cm širine i 0.5-1 cm debljine. Njihova boja se ne smije isticati u odnosu na teren. Svi predmeti se obilježavaju brojevima. Brojevi na predmetima moraju biti isti sa brojevima na stubovima. Vodič i pas se ne smiju nalaziti na licu mjesta u toku postavljanja traga.

U toku rada psa na tragu, sudiji i njegovim pratiocima nije dozvoljeno da budu u dijelu traga na kome tim vodič i pas imaju prava da traže.

a) **Komanda:** „traži“

Komanda „traži“ je dozvoljena na startu i poslije prvog predmeta.

b) **Opis vježbe:** Vodič priprema psa za trag. Pas može da traga slobodno ili na tragačkom povodniku dužine 10 m. U toku traganja, povodnik od 10 m može biti preko leđa, sa strane ili između prednje i/ili zadnjih nogu psa.

Povodnik može biti zakačen za ogrlicu, na mrtvu alku, ili na alku od tragačkog ama. (dozvoljen je sledeći tip tragačkog ama: grudni am ili Botter-am bez dodatnih kaiševa). Kada bude prozvan, vodič raportira sudiji sa psom u osnovnom položaju. Vodič obavještava sudiju da ili će predmete pas pokupiti ili ukazati na njih (markirati). Bilo kakav moćan uticaj se treba izbjeći prije traga, na startu i u toku traganja.

Na komandu sudije, pas se odvodi polako i smireno na početnu poziciju („lice mjesta“) i postavlja na trag. Pas treba da osjeti (uhvati) miris smireno i snažno, dubokog (niskog) nosa. Nakon toga pas nastavlja da traga dubokim (niskim) nosom, zadržavajući siguran korak. Vodič prati svog psa na rastojanju od 10 m, na kraju tragačkog povodnika. Kod traganja bez povodnika takođe se održava rastojanje od 10 m. Dozvoljen je olabavljen povodnik dokle god vodič drži tragački povodnik u ruci. Pas u krivine mora ulaziti samouvjereno. Poslije krivine, pas treba da nastavi da traga normalnim koracima. Čim pas dođe do predmeta, mora ga odmah pokupiti ili ukazati na njega („markirati“) na ubjedljiv način, bez pomoći vodiča. Pas smije da sjedi, leži, stoji ili donese vodiču kada pronade predmet. Kretanje napred sa predmetom ili uzimanje predmeta dok leži su greške. Dozvoljena je alternativa. Kada je pas markirao ili pokupio predmet, vodič treba da odloži tragački povodnik i da ode kod psa. Podizanje vodičeve ruke u kojoj se nalazi predmet pokazuje da je pas našao predmet. Onda vodič uzima tragački povodnik i nastavlja vježbu traga sa svojim psom. Po završetku traga, vodič mora da pokaže sudiji predmete koji su pronađeni.

- c) **Ocjenjivanje:** Brzina rada na tragu nije faktor kod bodovanja, dokle god je rad na tragu intenzivan, ravnomjeran i ubjedljiv i dok pas pokazuje pozitivan odnos ka tragu. Takođe, njegovo provjeravanje i samouvjeravanje da je na pravom tragu nije greška, dokle god pas ne napusti trag. Besciljno lutanje, visok nos, uriniranje/fekacija, kruženje oko krivina, stalno podsticanje, navođenje povodnikom ili verbalna pomoć na tragu ili kod predmeta, lažno skupljanje/"markiranje" predmeta i „markiranje" lažnih objekata će izazvati smanjenje bodova. Traganje se prekida ukoliko vodič napusti trag za više od jedne dužine povodnika. Ukoliko je pas na putu da napusti trag a vodič ga spečava u tome, sudija će narediti vodiču da prati psa.

Traganje se prekida ukoliko vodič ne slijedi sudijine instrukcije. Ukoliko se rad na tragu ne završi za 15 minuta od momenta kada je pas stavljen na trag, sudija će prekinuti rad na tragu. Izvođenje prikazano (odrađeni dio) prije prekida traganja će biti ocijenjeno.

Ako pas koristi obje mogućnosti, drugim riječima, ukoliko pas „markira" i skuplja predmete u toku rada sa predmetima je greška.

Boduju se samo oni predmeti koji su „markirani" na način koji je sudiji bio najavljen kada mu je vodič raportirao. Pogrešna („lažna“) „markiranja"/podizanja predmeta pripadaju ocjeni te linije.

Ne dobijaju se nikakvi bodovi za predmete ukoliko oni nisu „markirani"/pokupljeni.

Raspodjela bodova, za svaku liniju pojedinačno, za praćenje traga treba da prikazuje (reflektuje) dužinu i stepen težine. Svaka linija se ocjenjuje bodovima i opisnom ocjenom. Ukoliko pas ne traži (sporo (oklijevajuće) u istom mjestu i pas ne traga) sudija može da prekine rad na tragu iako se pas još uvijek nalazi na tragu.

IPO 2 Faza B

Vježba 1:	Slobodno vođenje (vođenje bez povodnika)	10 bodova
Vježba 2:	Sjedanje u hodu	10 bodova
Vježba 3:	Lijeganje u hodu i opoziv	10 bodova
Vježba 4:	Stoj u hodu	10 bodova
Vježba 5:	Donošenje na ravnom (slobodno aportiranje)	10 bodova
Vježba 6:	Donošenje preko prepone	15 bodova
Vježba 7:	Donošenje preko prepenjavajuće prepreke	15 bodova
Vježba 8:	Kretanje ispred vodiča sa lijeganjem	10 bodova
Vježba 9:	Odlaganje sa ometanjem	10 bodova
Ukupno:		100 bodova

Opšta pravila:

Sudija daje znak za početak svake vježbe. Sve ostalo kao što su okreti, zaustavljanje, promjena koraka itd. se odvija bez sudijinog signala.

Verbalne komande su opisane u pravilniku. Verbalne komande su izgovorene normalnim tonom, to su kratke komande koje se sastoje iz jedne riječi. Komande mogu biti na svakom jeziku. Međutim, iste komane se moraju uvijek koristiti za iste vježbe. Ako pas ne izvrši vježbu ili dio vježbe pošto je dobio tri komande, vježba se prekida bez rezultata (ne dobijaju se bodovi za nju). Kod poziva dozvoljeno je da se koristi ime psa umjesto komande „dođi”. Međutim, ime psa u vezi (kombinaciji) sa bilo kakvom drugom verbalnom komandom se smatra duplom komandom.

U osnovnom položaju pas sjedi blizu i ravno pored vodčeve lijeve noge, plečka psa treba da bude u nivou vodičevog koljena. Svaka vježba počinje i završava se osnovnim položajem. Osnovni položaj se na početku vježbe može zauzeti samo jedanputa. Kratka pohvala psa je dozvoljena samo poslije završetka svake vježbe i to samo u osnovnom položaju.

Poslije pohvale psa vodič može da zauzme novi osnovni položaj. U svakom slučaju, mora postojati određena pauza (otprilike 3 sekunde) između pohvale psa i početka nove vježbe.

Vježba se razvija iz osnovnog položaja. Vodič mora napraviti najmanje 10, a najviše 15 koraka prije nego što psu da komandu za izvršenje određene vježbe.

Između svih početaka i krajeva, kao i dijelova gdje se vodič vraća kod psa koji sedi, leži ili stoji, mora postojati određena pauza (oko 3 sekunde), prije nego što se izda (izgovori) nova komanda. Kada se vodič vraća kod psa, on/ona može da psu priđe sprijeda ili iza/ oko psa.

Pravilno slobodno (bez povodnika) vođenje se mora izvršavati (demonstrirati) sve vrijeme između vježbi. Pas treba da prati vodiča kada on/ona ide po aport. Nije dozvoljeno da se pas igra ili skače dok vodič donosi aport.

Okret na lijevo krug je okret na lijevo. Pas može obići oko vodiča ili doskočiti sprijeda. Ali, to mora izvoditi na isti način u toku cijelog ispita.

Pas može da izvodi završetak vježbe (završni okret) tako što će obići vodiča od pozadi ili doskočiti sprijeda.

Ne fleksibilna prepona je 100 cm visoka, a 150 cm široka. Prepenjavajuća prepreka se sastoji iz dva dijela koja su povezana na vrhu. Obje strane prepenjavajuće prepreke su 150 cm široka i 191 cm visoka. Prepreka se postavlja na teren tako da joj je vertikalna visina 180 cm. Obje strane prepenjavajuće prepreke moraju biti presvučene ne klizajućim materijalom. Tri prečke (oko 24/48 mm) moraju biti pričvršćene za gornji dio. Psi prijavljeni za ispit (takmičenje) moraju preskakati preko iste prepreke.

Za vježbe donošenja (aportiranja) dozvoljeni su samo aporti. Vrlo je važno udovoljiti zahtjevima težine aporta (za aportiranje na ravnom - 1000 grama - prepona/prepenjavajuća prepreka - 650 grama). Aport koji je organizator obezbedio koriste svi takmičari. Nije dozvoljeno stavljati aport u usta psa prije početka vježbe.

Ukoliko vodič zaboravi da uradi neku vježbu, sudija će ga uputiti da izvede propuštenu vježbu. Za ovo se ne oduzimanju bodovi.

1. Vođenje bez povodnika

10 bodova

a) **Komanda:** „pored”

Vodiču je dozvoljeno da koristi komandu samo kada polazi iz osnovnog položaja i pri promjeni koraka.

b) **Opis vježbe:** Prije početka vježbe vodič prilazi sudiji sa slobodnim psom (nije na povodniku). Vodič raportira sudiji. Pas treba da sjedi uz nogu u toku raporta. Iz osnovnog položaja pas treba da prati vodiča pažljivo, veselo i na ispravan način, pošto je dobio komandu „pored” od vodiča.

Ivica plečke (ramena) psa mora da ostane u nivou vodičevog lijevog koljena. Kada se vodič zaustavi pas mora brzo i ravno sjesti, bez vodičevog uticaja. Na početku vježbe vodič i pas treba da idu 50 koraka pravo, bez zaustavljanja. Poslije okreta „na lijevo krug“ i još 10 -15 koraka vodič pokazuje (prelazi) u brzi i spori hod (najmanje po 10 koraka svaki). Prelaz iz brzog u spori hod se izvode bez ikakvih dodatnih koraka između (direktno). Ta dva različita hoda se bitno moraju razlikovati u brzini.

Onda, normalnim korakom, vodič i pas moraju izvesti bar jedno skretanje na desno, na lijevo i na lijevo krug. Zaustavljanje u normalnom hodu se mora izvesti bar jedan put. U toku kretanja vodiča i psa u prvoj pravoj liniji, puca se dva puta (kalibar 6 mm) u razmaku od pet sekundi. Daljina iz koje se puca je najmanje 15 koraka od psa. Pas mora da ostane potpuno miran na pucanj. Na uputstvo sudije, na kraju vježbe, vodič mora da psa provede kroz pokretnu grupu koja se sadrži od najmanje četvoro ljudi („grupa građana“). U grupi vodič psa mora da provede oko dvije osobe, jednom sa lijeve i jednom sa desne strane i mora da se u grupi zaustavi bar jedanput. Sudija ima prava da zahtijeva od vodiča da ponovi vježbu. Vodič i pas napuštaju grupu i zauzimaju osnovni položaj.

- c) **Ocjenjivanje:** istrčavanje ispred, široko vođenje, sporo ili neodlučno (oklijevajuće) sjedanje, dodatne komande, fizička pomoć od vodiča, nepozornost u toku hoda u svim hodovima i okretima i/ili neveselost u radu psa se odgovarajuće ocjenjuju.

2. Sjedanje u hodu

10 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „pored“, „sjedi“
- b) **Opis vježbe:** Iz osnovnog položaja vodič se sa slobodnim psom (nije na povodniku) koji ide uz njega kreće u pravoj liniji. Poslije 10 - 15 koraka vodič izdaje komandu „sjedi“ i pas mora da sjedne brzo i u pravcu kretanja (pravo) bez zaustavljanja vodiča, njegove promjene hoda ili osvrtnja ka psu. Vodič nastavlja još 30 koraka, zatim se zaustavlja i odmah okreće ka svom psu koji mirno sjedi. Na sudijin znak vodič se vraća kod psa i zauzima poziciju sa njegove desne strane.
- c) **Ocjenjivanje:** Ustajanje greškom, sporo sjedanje, nemirno i nepozorno sjedenje se odgovarajuće ocjenjuju. 5 bodova se oduzima u slučaju da je pas legao ili ostao da stoji.

3. Lijeganje u hodu i opoziv

10 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „pored“, „mjesto“, „dođi“, „pored“
- b) **Opis vježbe:** Iz osnovnog položaja vodič se sa slobodnim psom (nije na povodniku) koji ide uz njega kreće u pravoj liniji. Poslije 10 - 15 koraka vodič izdaje komandu „mjesto“. Pas mora da legne brzo i u pravcu kretanja (ravno) bez vodičevog zaustavljanja, promjene hoda ili osvrtnja ka psu. Vodič nastavlja još 30 koraka, zatim se zaustavlja i odmah okreće ka svom psu koji leži mirno. Na sudijin znak vodič psa poziva uz pomoć komande „dođi“ ili imena psa. Pas mora da dođe veselo, brzo i direktno i mora da sjedne blizu i pravo ispred vodiča.
Na komandu „pored“, pas mora da brzo i pravo sjedne pored vodiča, ivicom svoje plečke u nivou vodičevog koljena.
- c) **Ocjenjivanje:** Ustajanje greškom, sporo lijeganje, nemirnost, sporo dolaženje ili usporavanje kod dolaženja, stav vodiča sa raširenim nogama, greške pri sjedanju ispred vodiča i greške pri obilaženju i sjedanju (završetak) se zato ocjenjuju. Oduzima se 5 bodova ukoliko pas ostane da stoji ili sjedne pošto je dobio komandu „mjesto“.

4. Stoj u hodu

10 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „pored“, „stoj“, „sjedi“
- b) **Opis vježbe:** Iz osnovnog položaja vodič se sa slobodnim psom (nije na povodniku) kreće pravo. Posle 10-15 koraka na komandu „stoj“ pas mora da odmah ostane da stoji u pravcu kretanja (pravo), bez vodičeve promjene koraka ili osvrtnja. Poslije 30 koraka vodič se zaustavlja i odmah okreće ka svom psu koji mirno stoji. Na sudijin znak vodič se vraća kod psa i zauzima položaj pored njegove desne strane. Posle pauze od 3 sekunde vodič izdaje komandu „sjedi“. Pas mora brzo i ravno da sjedne.
- c) **Ocjenjivanje:** Greške u položaju, rastezanje komande, nemirno stajanje, koračanje u pravcu vodiča, nemir u toku vodičevog povratka, sporo sjedanje na kraju vježbe se odgovarajući ocenjuju. Ako pas sjedne ili legne na komandu „stoj“ oduzima se 5 bodova.

5. Donošenje na ravnom (slobodno aportiranje) 10 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „aport“, „pusti“, „pored“
- b) **Opis vježbe:** Iz osnovnog položaja vodič baca aport (težine: 1000 grama) na daljinu od oko 10 koraka. Komanda „aport“ se ne daje dok se aport potpuno ne umiri. Pas sjedi slobodno i mirno pored vodiča. Pošto je dobio komandu „aport“, pas trči brzo i direktno ka predmetu (aportu), uzima ga odmah i donosi ga vodiču brzo i direktno. Pas treba da sjedne blizu i ravno ispred vodiča. Pas treba da mirno drži aport u ustima dok vodič, poslije pauze od oko tri sekunde ne uzme aport dajući komandu „pusti“. Vodič mora da mirno drži aport u desnoj šaci sa desnom rukom ispruženom uz desnu stranu tijela. Na komandu „pored“, pas mora da brzo zaume osnovni položaj i sjedne pravo uz vodičevu lijevu stranu, tako da mu ivica desne pléčke bude u nivou sa vodičevim koljenom. Vodiču nije dozvoljeno da se pomjera u toku cijele vježbe.
- c) **Ocjenjivanje:** Greška u osnovnom položaju, spori odlazak naprijed, greške pri uzimanju, spor povratak, ispuštanje aporta, igra sa aportom ili griženje, vodičev stav sa raširenim nogama, greške u sjedanju ispred vodiča i greške pri završnom obilaženju se zato ocenjuju.
Prekratko bacanje aporta ako i pomoć od vodiča bez njegovog/njenog pomjerenja vode ka smanjenju bodova. Ukoliko se vodič pomjeri prije završetka vježbe, vježbaće se ocijeniti kao „greška“. Ukoliko pas ne donese aport, vježba će se ocijeniti sa 0 bodova.

6. Donošenje preko prepone (100 cm)

15 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „hop“, „aport“, „pusti“, „pored“
- b) **Opis vježbe:** Vodič zauzima osnovni položaj ispred prepone sa svojim psom, razdaljina treba da bude bar 5 koraka od prepone. Iz osnovnog položaja vodič baca aport (650 grama) preko prepone visoke 100 cm. Komanda „aport“ se ne daje dok se aport ne nalazi potpuno miran. Pas sjedi slobodno i mirno pored vodiča. Pošto je dobio komandu „hop“ (komanda „aport“ se mora davati dok pas preskače preponu), pas preponu preskače, trči brzo i direktno do aporta, odmah ga uzima, okreće se preskače preko prepone i donosi ga vodiču brzo i direktno. Pas treba da sjedne blizu i ravno ispred vodiča. Pas treba da mirno drži aport u ustima dok vodič, poslije pauze od oko tri sekunde ne uzme aport dajući komandu „pusti“. Vodič mora da mirno drži aport u desnoj šaci sa desnom rukom ispruženom uz desnu stranu tijela. Na komandu „pored“, pas mora da brzo zaume osnovni položaj i sjedne pravo uz vodičevu lijevu stranu, tako da mu ivica desne pléčke bude u nivou sa vodičevim koljenom. Vodiču nije dozvoljeno da se pomjera u toku cijele vježbe.
- c) **Ocjenjivanje:** Greške u osnovnom položaju, spor preskok i kretanje napred, greške pri uzimanju, spor skok nazad, ispuštanje aporta, igra ili griženje aporta, vodičev stav sa

raširenim nogama, greške u sjedanju ispred vodiča i greške pri završnom obilaženju se zato ocjenjuju. Za dodirivanje prepone oduzima se do 1 bod, a za stajanje (odgurivanje o) preponu moraju se oduzeti do 2 boda.

Podjela bodova za donošenje preko prepone:

Skok napred	Donošenje	Skok nazad
5 bodova	5 bodova	5 bodova

Djelimično bodovanje vježbe je moguće samo ukoliko se najmanje dva od tri dijela (skok napred - donošenje - skok nazad) završe.

- Oba skoka perfektna, donošenje bez greške = 15 bodova
- Odbijen skok u odlasku ili u povratku, donošenje bez greške = 10 bodova
- Oba skoka perfektna, aport nije donešen = 10 bodova

Ukoliko je aport koji je bacio vodič pao predaleko ili suviše na stranu ili je slabo vidljiv za psa, vodič može da pita sudiju za dozvolu da ponovo baci aport, ili to može da mu sugeriše i sudija. To ne donosi smanjenje bodova. Pas treba da sjedi dok se sve to dešava.

Bilo kakva pomoć vodiča bez pomjeranja se isto tako ocjenjuje. Ukoliko se vodič pomjeri prije završetka vježbe, vježbaće se ocijeniti kao „greška“.

7. Donošenje preko prepenjavajuće prepreke (180 cm) 15 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „hop“, „aport“, „pusti“, „pored“
- b) **Opis vježbe:** Vodič zauzima osnovni položaj ispred prepenjavajuće prepreke sa svojim psom, razdaljina treba da bude bar 5 koraka od prepreke. Iz osnovnog položaja vodič baca aport (650 grama) preko prepenjavajuće prepreke. Pas sjedi slobodno i mirno pored vodiča. Pošto je dobio komandu „hop“ (komanda „aport“ se mora davati dok se pas penje preko prepreke) pas se prepenje preko prepreke, trči brzo i direktno do aporta, odmah ga uzima, okreće se prepenjava se preko prepreke i donosi ga vodiču brzo i direktno. Pas treba da mirno drži aport u ustima dok vodič, poslije pauze od oko tri sekunde ne uzme aport dajući komandu „pusti“. Vodič mora da mirno drži aport u desnoj šaci sa desnom rukom ispruženom uz desnu stranu tijela. Na komandu „pored“, pas mora da brzo zaume osnovni položaj i sjedne pravo uz vodičevu lijevu stranu, tako da mu ivica desne plčke bude u nivou sa vodičevim kolenom. Vodiču nije dozvoljeno da se pomjera u toku cijele vježbe.
- c) **Ocjenjivanje:** Greške u osnovnom položaju, spor preskok i kretanje napred, greške pri uzimanju, spor skok nazad, ispuštanje aporta, igra ili griženje aporta, vodičev stav sa raširenim nogama, greške u sjedanju ispred vodiča i greške pri završnom obilaženju se zato ocjenjuju.

Podjela bodova za donošenje preko prepenjavajuće prepreke:

Skok napred	Donošenje	Skok nazad
5 bodova	5 bodova	5 bodova

Djelimično bodovanje vježbe je moguće samo ukoliko se najmanje dva od tri dijela (skok naprijed - donošenje - skok nazad) završe.

- Oba skoka perfektna, donošenje bez greške = 15 bodova
- Odbijen skok u odlasku ili u povratku, donošenje bez greške = 10 bodova
- Oba skoka perfektna, aport nije donešen = 10 bodova

Ukoliko je aport koji je bacio vodič pao predaleko ili suviše na stranu ili je slabo vidljiv za psa, vodič može da pita sudiju za dozvolu da ponovo baci aport, ili to može da mu sugeriše i sudija. To ne donosi smanjenje bodova. Pas treba da sjedi dok se sve to dešava.

Bilo kakva pomoć vodiča bez pomjeranja se isto tako ocjenjuje. Ukoliko se vodič pomjeri prije završetka vježbe, vježbaće se ocijeniti kao „greška“.

8. Kretanje ispred vodiča sa lijeganjem 10 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „napred“, „mjesto“, „sjedi“
- b) **Opis vježbe:** Iz osnovnog položaja vodič se sa slobodnim psom (nije na povodniku) koji ide uz njega kreće u pravcu koji je sudija odredio. Posle 10-15 koraka vodič daje psu komandu „naprijed“. Istovremeno vodič diže svoju ruku (samo jedan put) i zaustavlja se. Pas mora da nastavi odlučno, brzim korakom i u pravoj liniji, najmanje 30 koraka u pokazanom pravcu. Na znak sudije vodič komanduje „mjesto“. Pas mora odmah da legne. Vodič može da drži podignutu ruku dok pas ne legne. Na sudijin znak vodič odlazi kod psa i staje uz njegovu desnu stranu. Poslije otprilike tri sekunde vodič daje komandu „sjedi“ i pas treba da brzo i ravno sjedne u osnovni položaj.
- c) **Ocjenjivanje:** Ustajanje greškom, ukoliko vodič prati psa, pas suviše sporo odlazi, suviše skreće u stranu, nedovoljno udaljenje, prerano ili oklijevanje u lijeganju, nemirno ležanje ili ustajanje/prerano sjedanje kada mu vodič prilazi se ocjenjuju.

9. Odlaganje sa ometanjem 10 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „mjesto“, „sjedi“
- b) **Opis vježbe:** Prije početka vježbi poslušnosti u fazi (disciplini) B drugog psa, vodič odlaže svog psa komandom „mjesto“ iz pravog osnovnog položaja, na mjestu koje je sudija označio, bez ostavljanja povodnika ili bilo kog drugog predmeta kod psa. Tada se vodič udaljava bez osvrtnja u okviru granica terena, oko 30 koraka i tamo ostaje da mirno stoji u vidokrugu psa, njemu okrenut leđima. Pas mora mirno da leži, bez ikakvog uticaja vodiča dok drugi pas izvodi vježbe 1 - 7. Na sudijin znak vodič odlazi kod psa i staje uz njegovu desnu stranu. Poslije kratke pauze od oko otprilike tri sekunde vodič daje komandu „sjedi“. Pas treba da brzo i ravno sjedne u osnovni položaj.
- c) **Ocjenjivanje:** Nemirno ponašanje vodiča ili druga prikrivena pomoć vodiča, nemirno ležanje ili prerano ustajanje/sjedanje pri povratku vodiča se ocjenjuje. Ukoliko pas sjedne ili ustane, ali ostane na označenom mjestu, dobijaju se djelimični bodovi. Ukoliko se pas udalji sa označenog mjesta više od 3 metra prije nego što je drugi pas završio vježbu br.4, daje mu se 0 bodova za ovu vježbu. Ukoliko pas napusti označeno mjesto pošto je drugi pas završio vježbu br.4, dobija djelimične bodove. Ako se pas kreće ka vodiču kada se on vraća kod njega, mogu se oduzeti do 3 boda.

IPO 2 Faza C

Vježba 1	Traženje markera (reviranje)	5 bodova
Vježba 2	Pozornost i oblajavanje	10 bodova
Vježba 3	Sprječavanje pokušaja bijega markera	10 bodova
Vježba 4	Napad na psa u toku čuvanja	20 bodova
Vježba 5	Leđno sprovođenje	5 bodova
Vježba 6	Napad na psa u toku leđnog sprovođenja	30 bodova
Vježba 7	Provjera hrabrosti	20 bodova

Ukupno:

100 bodova

Opšta pravila:

Na pogodnom mjestu (lokaciji) se postavljaju 6 revira (zaklona) na dužinu terena, po tri sa svake strane (videti skicu). Neophodne oznake moraju biti jasno vidljive za vođu, sudiju i markera.

Marker mora biti opremljen sa zaštitnim odijelom, rukavom i mekom palicom. Rukav mora biti za anatomske ugrize psa i navlaka rukava mora biti od jute u prirodnoj boji. Ukoliko je neophodno da marker motri na psa u toku faze čuvanja, od markera se neće zahtijevati da stoji mirno iako mu nije dozvoljeno da pravi pretence ili odbrambene pokrete. Marker mora da štiti svoje tijelo rukavom. Od vođe zavisi na koji će način on/ona oduzeti palicu markeru. (Pogledati takode „Opšte informacije“ - „Pravila za markere“)

Moguće je da se radi sa samo jednim markerom za sve ispitne nivoe. Ukoliko je više od 5 pasa prijavljeno za isti ispitni nivo, drugi marker je obavezan. Svim psima iz istog ispitnog nivoa mora da markira isti marker.

Psima koji su van kontrole, koji poslije vježbi odbrane ne puštaju ili puste samo uz fizičku pomoć vođe, koji ujedaju druge dijelove markerovog tijela, pa onda rukav se moraju diskvalifikovati. TSB ocjena se ne daje.

Za pse koji su pali na odbrani ili su otjerani faza (disciplina) odbrane se završava. Pas ne dobiva ocjenu za fazu odbrane. Međutim, mora dobiti TSB ocjenu.

Komanda „pusti“ je dozvoljena jedan put u toku svih vježbi odbrane. Ocjenjivanje „pusti“ pogledajte na tabeli ispod.

Sporo puštanje	Prva dodatna komanda nakon koje je puštanje odmah	Prva dodatna komanda nakon koje je puštanje sporo	Druga dodatna komanda nakon koje je puštanje odmah	Druga dodatna komanda nakon koje je puštanje sporo	Ne puštanje posle druge dodatne komande, odnosno dodatni uticaj
0.5-3.0	3.0	3.5 - 6.0	6.0	6.5-9.0	Diskvalifikacija

1. Traženje markera (reviranje)**5 bodova**

- a) **Po jedna komanda:** „revir“, „dođi“ (komada dođi se može koristiti u kombinaciji sa imenom psa)
- b) **Opis vježbe:** Marker se nalazi u posljednjem reviru, bez mogućnosti da ga pas primjeti. Vođa se sa psom koji nije na povodniku nalazi na sredini terena u liniji između drugog i trećeg revira prije početka reviranja, tako da su sve četiri pravca moguća. Na sudijin znak počinje faza (disciplina) C. Pošto vođa komanduje „revir“ u kombinaciji sa vizuelnom komandom, koja se izvodi sa bilo lijevom ili desnom rukom i može se ponoviti, pas mora brzo napustiti vođu i uputiti se ka pokazanom reviru. Pas revir mora biti blizu i sa pažnjom. Čim je pas obišao revir, vođa izdaje komandu „dođi“ (dozvoljeno je da se ona koristi u kombinaciji sa imenom psa) i šalje psa dok je još u pokretu komandom „revir“ na sledeći revir. Vođa se kreće normalnim korakom duž zamišljene prave linije. Vođu nije dozvoljeno da napusti tu zamišljenu liniju u toku traženja markera (reviranja). Pas se mora nalaziti ispred vođe svo vrijeme. Kada pas dođe do revira u kome se nalazi marker, vođa treba da se zaustavi. Od tog trenutka nikakve dalje (dodatne) zvučne ili vizuelne komande nisu dozvoljene.

- c) **Ocjenjivanje:** Ograničenja (nedostatci) u poslušnosti, brzo (prebrzo) i namjerno prilaženje revirima kao i blizu i brižljivo tčanje oko revira se odgovarajuće oduzima.

2. Pozornost i oblagavanje 10 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „dodi“, „pored“
- b) **Opis vježbe:** Pas se mora suočiti sa markerom aktivno, pozorno i da laje (oblagava ga) neprekidno. Pas ne smije da skače na markera ili da ga ujede. Pošto je pas oblagavao oko 20 sekundi, vodič prilazi reviru pošto je od sudije predhodno dobio znak, i zaustavlja se na oko 5 koraka od revira. Na sudijin znak vodič poziva psa iz revira u osnovni položaj.
- c) **Ocjenjivanje:** Nedostatci vezani za kontinuitet i zahtjevano lajanje (oblagavanje) i jako čuvanje na koje nije uticao sudija ili prilazak vođa dok komanda nije data se oduzimaju. 5 bodova se dobija za neprekidno oblagavanje. Za slabo lajanje oduzima se 2 boda. Ukoliko pas ne laje, ali čuva markera aktivno, pažljivo i blizu itd. oduzima se 5 poena. Za uznemiravanje markera, na primjer udaranje, skakanje na markera itd. vodi oduzimanju do 2 poena. Do 9 bodova se može oduzeti kod težeg griženja. Ukoliko pas napusti markera pre nego što je sudija dao vodiču znak da napusti sredinu terena, pas može biti poslat na rukav po drugi put. Ako tada pas ostane kod markera, faza (disciplina) odbrana se može nastaviti, iako se dio pozornosti i oblagavanja ocjenjuje sa „nedovoljan“. Ukoliko pas ne želi da saraduje ili ponovo napusti markera faza C se prekida. Ukoliko se pas vrati kod vođa u trenutku kada on/ona prilazi reviru da pokupi psa, ili ako se pas vrati kod vođa prije komande da to uradi, daje se dio bodova koji odražava „nedovoljnu“ ocjenu.

3. Sprječavanje pokušaja bijega markera 10 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „pored“, „mjesto“, „pusti“
- b) **Opis vježbe:** Na sudijin znak, vodič naređuje markeru da izađe iz revira. Marker se kreće normalnim korakom do obilježenog mjesta za bijeg. Na sudijin znak, vođi se sa nevezanim psom kreće do obilježenog mjesta gdje se pas ostavlja da leži prije bijega. Razdaljina između psa i markera je 5 koraka. Vodič ostavlja svog psa, koji čuva u ležećem položaju i odlazi u revir održavajući vizuelni kontakt sa psom, sudijom i markerom. Na znak sudije marker pokušava da pobjegne. Pas mora da odmah i nezavisno (samovoljno) spriječi bijeg, bez oklijevanja energičnim i snažnim zagrizom. Pas smije da ujede samo markerov rukav. Na sudijin znak marker se zaustavlja. Kada se marker zaustavi pas mora da odmah pusti (rukav). Vodič može da komanduje „pusti“ u odgovarajuće vreme. Ukoliko pas ne pusti na prvu komandu, vodič može da izda još dvije dodatne komande „pusti“ na sudijin znak. Ako pas ne pusti ni poslije tri komande (jednu dozvoljenu i dvije dodatne) tim se dikvalifikuje. Vodič treba da stoji mirno, bez bilo kakvog uticaja na psa u toku davanja komande „pusti“. Poslije puštanja markera (njegovog rukava), pas mora da ostane blizu markera i da ga pozorno čuva.
- c) **Ocjenjivanje:** Nedostatci koji se tiču važnog ocjenjivačkog kriterijuma se odgovarajuće oduzimaju. Brz i energičan odgovor i potjera u kombinaciji sa snažnim djelovanjem i efikasno sprječavanje bijega, pun i čvrst (miran) zagriz do puštanja, pozorno i blizu čuvanja markera. Ukoliko pas ostane da leži ili ne spriječi bijeg markera sredstvima ujedanja i čuvanja, a marker je prešao 20 koraka, dio (faza) odbrane se prekida. Ako je pas blago nepozoran i/ili malo smeta markeru u toku faze čuvanja ocjena će se smanjiti za jedan stepen (jednu ocenu). Ukoliko pas čuva markera vrlo nepozorno i/ili mu jako smeta, vježba se smanjuje za dva stepena (dvije opisne ocjene). Ako pas ne čuva markera, ali ostaje uz njega, ocjena se smanjuje za tri stepena. U slučaju da pas napusti markera ili da vodič izda komandu psu da ostane kod markera, faza C se prekida.

4. Napad na psa u toku čuvanja

20 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „pusti“, „pored“
- b) **Opis vježbe:** Posle faze čuvanja od oko 5 sekundi, marker napada psa na sudijin znak. Bez ikakvog uticaja od vodiča pas se mora braniti energičnim i snažnim ugrizom. Pas smije da ujede samo za zaštitni rukav markera. Čim je pas zgrabio markera, marker udara palicom dva puta. Udarci smeju da budu samo u predjelu plécke i grebena. Na sudijin znak marker se umiri. Pošto je marker obustavio napad i zaustavio se, pas mora da odmah pusti (rukav). Vodč može da komanduje „pusti“ u odgovarajuće vrijeme. Ukoliko pas ne pusti na prvu, dozvoljenu, komandu, vodč smije da izda još dvije dodatne komande na sudijin znak. Ako pas ne pusti ni poslije tri komande (jedna dozvoljena i dvije dodatne) (Pas se diskvalifikuje. Vodč treba da stoji mirno, bez bilo kakvog uticaja na psa u toku davanja komande „pusti“. Poslije puštanja markera (njegovog rukava), pas mora da ostane blizu markera i da ga pažljivo čuva. Na sudijin znak vodč odlazi do svog psa normalnim korakom i komandom „pored“ stavlja ga u osnovni položaj. Meka palica se ne uzima od markera.
- c) **Ocjenjivanje:** Nedostatci koji se tiču važnog ocjenjivačkog kriterijuma se odgovarajuće oduzimaju. Brz i energičan odgovor i potjera u kombinaciji sa snažnim djelovanjem i efikasno sprječavanje bijega, pun i čvrst (miran) zagriz do puštanja, pažljivo i blizu čuvanja markera. Ako je pas blago nepozoran i /ili malo smeta markeru u toku faze čuvanja ocjena će se smanjiti za jedan stepen (jednu ocjenu). Ukoliko pas čuva markera vrlo nepažljivo i/ili mu jako smeta, vježba se smanjuje za dva stepena (dvije opisne ocjene). Ako pas ne čuva markera, ali ostaje uz njega, ocjena se smanjuje za tri stepena. Ukoliko pas pođe prema vodiču kada mu on/ona prilazi vježba se ocjenjuje „nedovoljan“. Ako pas napusti markera prije sudijinog znaka vodču da priđe ili ako da vodč izda komandu psu da ostane kod markera, faza odbrane se prekida.

5. Leđno sprovođenje

5 bodova

- a) **Jedna komanda:** „pored“
- b) **Opis vježbe:** Vježba 4. se nastavlja leđnim sprovođenjem markera na daljini oko 30 koraka. Pravac leđnog sprovođenja određuje sudija. Vodč naređuje markeru da se kreće (da ide napred). Vodč sa svojim slobodnim psom (koji nije na povodniku) prati markera na udaljenosti od oko 5 koraka. Pas treba da pažljivo gleda markera. U toku cijelog leđnog sprovođenja mora da se održava razdaljina od 5 koraka do markera.
- c) **Ocjenjivanje:** Ograničenja u pogledu važnosti kriterijuma ocjenjivanja se odgovarajuće oduzimaju. Pažljivo gledanje markera, pravilan hod uz nogu, održavanje rastojanja od 5 koraka do markera.

6. Napad na psa u toku leđnog sprovođenja

30 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „pusti“, „pored“
- b) **Opis vježbe:** U toku leđnog sprovođenja, na znak sudije marker napada psa iz pokreta. Bez vodičevog uticaja i bez oklijevanja pas mora da kontrira napad energičnim i snažnim zagrizom. Pas smije da ujede markera samo za rukav. Čim je pas uhvatio rukav, marker treba da se umiri. Na sudijin znak marker prekida napad. Čim se marker zaustavio, pas treba da ga odmah pusti. U odgovarajuće vrijeme, vodč može da izda komandu „pusti“.

Ukoliko pas ne pusti na prvu, dozvoljenu, komandu, vodč smije da izda još dvije dodatne komande na sudijin znak. Ako pas ne pusti ni poslije ili komande (jedna dozvoljena i dvije dodatne) tim se diskvalifikuje. Vodč treba da stoji mirno, bez bilo kakvog uticaja na psa u toku davanja komande „pusti“. Poslije puštanja markera (njegovog rukava), pas mora da ostane blizu markera i da ga pozorno čuva. Na sudijin znak vodč odlazi do svog psa normalnim korakom i komandom „pored“ stavlja ga u osnovni položaj. Meka palica se uzima od markera.

Sada slijedi bočno sprovođenje markera do sudije na razdaljinu od oko 20 koraka. Dozvoljena je komanda „pored“. Pas mora da ide sa markerove desne strane, tako da se nalazi između vodiča i markera. U toku sprovođenja pas mora da pomno motri markera. Ali ne sme ga uznemiravati, skakati na njega ili zgrabiti. Grupa se zaustavlja ispred sudije. Vodč sudiji predaje mekanu palicu (štap) i od raportira.

- c) **Ocjenjivanje:** Nedostaci koji se tiču važnog ocjenjivačkog kriterijuma se odgovarajuće oduzimaju. Energična odbrana sa snažnim angažovanjem, pun ičvrst (miran) zagriz do puštanja, pozorno i blizo čuvanje markera.

Ukoliko je pas blago nepozoran i/ili malo uznemirava markera u toku fazočuvanja, vježba se snižava za jednu ocenu. Ako je pas pas vrlo nepozoran i/ili dosta uznemirava markera, vježba se snižava za dvije ocjene. U slučaju da pas ne čuva markera, ali ostaje uz njega, vježba se smanjuje za tri ocjene. Kada pas prilazi vodču u trenutku kada se on/ona približava, vježba se ocjenjuje sa „nedovoljan“. Ukoliko pas napusti markera prije nego što je sudija dao znak vodiču da istupi ili ako vodč izda psu komandu da ostane kod markera, faza odbrane se prekida (završava).

7. Provjera hrabrosti

20 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „sjedi“, „drži“, „pusti“, „pored“, „pored“
- b) **Opis vježbe:** Vodč i pas se šalju na označeno mjesto u sredini terena u nivou sa prvim revikom. Pas se smije držati za ogrlicu, ali nije dozvoljeno da se on stimuliše. Na sudijin znak marker, koji je opremljen sa mekom palicom, izlazi iz revira i ide čučim korakom ka centralnoj liniji. Kada je marker došao do centralne linije okree se ka vodiču i vrši frontalni napad na psa i vodča, bez usporavanja, uz viku i jake preteće pokrete. Kada je marker došao na razdaljinu od oko 30 - 40 koraka od vodiča i njegovog/njenog psa, vodč na sudijin znak pušta psa uz komandu „drži“. Pas mora bez oklijevanja da spriječi napad energičnim i snažnim zagrizom. Pas smije da ujede markera samo za zaštitni rukav. Marker se ne smije pomjeriti iz položaja. Na znak sudije marker zaustavlja napad. Pošto je marker obustavio napad i zaustavio se, pas mora da odmah pusti (rukav). Vodč može da kombinuje „pusti“ u odgovarajuće vreme.

Ukoliko pas ne pusti na prvu, dozvoljenu, komandu, vodč smije da izda još dvije dodatne komande na sudijin znak. Ako pas ne pusti ni poslije tri komande (jedna dozvoljena i dvije dodatne) tim se diskvalifikuje. Vodč treba da stoji mirno, bez bilo kakvog uticaja na psa u toku davanja komande „pusti“. Poslije puštanja markera (njegovog rukava), pas mora da ostane blizu markera i da ga pozorno čuva. Na sudijin znak vodč odlazi do svog psa normalnim korakom i komandom „pored“ stavlja ga u osnovni položaj. Meka palica se uzima od markera.

Sada slijedi bočno sprovođenje markera do sudije na razdaljinu od oko 20 koraka. Dozvoljena je komanda „pored“. Pas mora da ide sa markerove desne strane, tako da se nalazi između vodiča i markera. U toku sprovođenja pas mora da pomno motri markera. Ali ne sme ga uznemiravati, skakati na njega ili zgrabiti. Grupa se zaustavlja ispred sudije. Vodč sudiji predaje mekanu palicu (štap) i odraportira. Prije objavljivanja i komentara ocjene, pas se stavlja na povodnik.

- c) **Ocjenjivanje:** Nedostatci koji se tiču važnog ocjenjivačkog kriterijuma se odgovarajuće oduzimaju.

Energična odbrana sa snažnim angažovanjem, pun i čvrst (miran) zagriz do puštanja, pozorno i blizo čuvanje markera.

Ukoliko je pas blago nepozoran i/ili malo uznemirava markera u toku faze čuvanja, vježba se snižava za jednu ocjenu. Ako je pas vrlo nepozoran i/ili dosta uznemirava markera, vježba se snižava za dvije ocjene. U slučaju da pas ne čuva markera, ali ostaje uz njega, vježba se smanjuje za tri ocjene. Kada pas prilazi vodiču u trenutku kada se on/ona približava, vježba se ocjenjuje sa „nedovoljan“. Ukoliko pas napusti markera prije nego što je sudija dao znak vodiču da istupi ili ako vodič izda psu komandu da ostane kod markera, faza odbrane se prekida (završava).

Međunarodna ispitna pravila IPO – 3

je podjeljen na:	Fazu (disciplinu) A	100 bodova
	Fazu (disciplinu) B	100 bodova
	Fazu (disciplinu) C	100 bodova
	Ukupno:	300 bodova

IPO 3 Faza A

Trag postavlja strana osoba (tuđi trag), minimum 600 koraka, 5 linija, 4 krivine (otprilike 90 stepeni), 3 predmeta, star najmanje 60 minuta, vrijeme za rad 20 minuta.

Rad na tragu	80 bodova
Predmeti (7+7+6)	20 bodova
Ukupno:	100 bodova

Opšta pravila:

Sudija ili osoba zadužena za trag (vođa na tragu) određuje šablon traga, s obzirom na to da se mora uzeti u obzir podloga terena za trag. Za trag se moraju koristiti različite šeme (šabloni). Nije dozvoljeno da se predmeti i krivine svakog traga nalaze na istim razdaljinama. Početak traga se mora jasno označiti stubom (palicom). Taj marker se zabada direktno u zemlju lijevo od „lica mjesta“.

Još jedan put, pošto su tragovi postavljeni, sudija će žrijebati startne pozicije.

Postavljač traga mora prije postavljanja traga da pokaže predmete sudiji ili osobi zaduženoj za trag (vodi na tragu). Mogu se koristiti samo dobro namirisani predmeti (najmanje 30 minuta stari). Postavljač traga se kratko zadržava na licu mjesta i onda produžava normalnim korakom u pravcu koji je odredio sudija. Krivine se prave isto tako normalnim korakom. Prvi predmet se postavlja na trag posle najmanje 100 koraka na prvoj ili drugoj liniji. Drugi predmet se stavlja na drugoj ili trećoj liniji, a treći predmet na kraj posljednje linije. Predmeti se postavljaju na trag dok je postavljač traga u pokretu. Nakon postavljanja posljednjeg predmeta na kraj posljednje linije, postavljač traga mora da nastavi svoje kretanje pravo još nekoliko koraka. Na istom tragu koriste se različiti tipovi predmeta (materijali: koža, tkanina, drvo). Predmeti ne smiju premašivati dimenzije od 10 cm dužine, 2-3 cm širine i 0.5-1 cm debljine. Njihova boja se ne smije isticati u odnosu na teren. Svi predmeti se obilježavaju brojevima. Brojevi na predmetima se mora biti isti sa brojevima na stubovima. Vodič i pas se ne smiju nalaziti na licu mjesta u toku postavljanja traga.

U toku rada psa na tragu, sudiji i njegovim pratiocima nije dozvoljeno da budu u dijelu traga na kome tim vodič i pas imaju prava da traže.

- a) **Komanda:** „traži“
Komanda „traži“ je dozvoljena na startu i poslije prvog i drugog predmeta.
- b) **Opis vježbe:** Vodič priprema psa za trag. Pas može da traga slobodno, bez povodnika ili na tragačkom povodniku dužine 10 m. U toku traganja, povodnik može biti preko leđa, sa strane ili između prednje i/ili zadnjih nogu psa. Povodnik može biti zakčen za ogrlicu, na mrtvu alku, ili na alku od tragačkog ama. (dozvoljen je sledeći tip tragačkog ama: grudni am ili Botter-am bez dodatnih kaiševa). Kada bude prozvan, vodč raportira sudiji sa psom u osnovnom položaju. Vodč obavještava sudiju da iliće pas predmete pokupiti ili ukazati na njih („markirati“). Bilo kakav mčan uticaj se treba izbjeći prije traga, na startu i u toku traganja. Na komandu sudije, pas se odvodi polako i smireno na početnu poziciju („lice mjesta“) i postavlja na trag. Pas treba da osjeti (uhvati) miris smireno i snažno, dubokog (niskog) nosa. Nakon toga pas nastavlja traganje sa dubokim (niskim) nosom, zadržavajući siguran korak. Vodč prati svog psa sa rastojanja od 10 m na kraju tragačkog povodnika. Kod traganja bez povodnika takođe se održava rastojanje od 10 m. Dozvoljen je olabavljen povodnik dokle god vodč drži tragački povodnik u ruci. Pas u krivine mora ulaziti samouvjereno. Poslije krivine, pas treba da nastavi da traga normalnim koracima. Čim pas dođe do predmeta, mora ga odmah pokupiti ili ukazati na njega („markirati“) na ubjedljiv način, bez pomoći vodiča. Pas smije da sjedi, leži, stoji ili donese vodiču kada pronađe predmet. Kretanje naprijed sa predmetom ili uzimanje predmeta dok leži su greške. Dozvoljena je alternativa. Kada je pas markirao ili pokupio predmet, vodč treba da odloži tragački povodnik i da ode kod psa. Podizanje vodičeve ruke u kojoj se nalazi predmet pokazuje da je pas našao predmet. Onda vodč uzima tragački povodnik i nastavlja vježbu traga sa svojim psom. Po završetku traga, vodč mora da pokaže sudiji predmete koji su pronađeni.
- c) **Ocjenjivanje:** Brzina rada na tragu nije faktor kod bodovanja, dokle god je rad na tragu intenzivan, ravnomjieran i ubjedljiv i dok pas pokazuje pozitivan odnos ka tragu. Takođe, njegovo provjeravanje i samouvjeravanje da je na pravom tragu nije greška, dokle god pas ne napusti trag. Besciljno lutanje, visok nos, uriniranje/fekacija, kruženje oko krivina, stalno podsticanje, navođenje povodnikom ili verbalna pomoć na tragu ili kod predmeta, lažno skupljanje/„markiranje“ predmeta i „markiranje“ lažnih objekataće izazvati smanjenje bodova. Traganje se prekida ukoliko vodč napusti trag za više od jedne dužine povodnika. Ukoliko je pas na putu da napusti trag a vodč ga spečava u tome, sudija će narediti vodiču da prati psa. Traganje se prekida ukoliko vodč ne slijedi sudijine instrukcije. Ukoliko se rad na tragu ne završi za 20 minuta od momenta kada je pas stavljen na trag, sudijaće prekinuti rad na tragu. Izvođenje prikazano (odrađeni dio) prije prekida traganja će biti ocjenjeno.
Ako pas koristi obadvije mogućnosti, drugim riječima, ukoliko pas „markira“ i skuplja predmete u toku rada sa predmetima je greška.
Boduju se samo oni predmeti koji su „markirani“ na način koji je sudiji bio najavljen kada mu je vodč raportirao. Pogrešna („lažna“) „markiranja“/podizanja predmeta pripadaju ocjeni te linije.
Ne dobijaju se nikakvi bodovi za predmete ukoliko oni nisu „markirani“ / pokupljeni.
Raspodjela bodova, za svaku liniju pojedinačno, za praćenje traga treba da prikazuje (reflektuje) dužinu i stepen težine. Svaka linija se ocjenjuje bodovima i opisnom ocjenom. Ukoliko pas ne traži (sporo (oklijevajuće) u istom mjestu i pas ne traga) sudija može da prekine rad na tragu iako se pas još uvijek nalazi na tragu.

IPO 3 Faza B

Vježba 1:	Slobodno vođenje (vođenje bez povodnika)	10 bodova
Vježba 2:	Sjedanje u hod	10 bodova
Vježba 3:	Lijeganje u trku i opoziv	10 bodova
Vježba 4:	Stoj iz trka	10 bodova
Vježba 5:	Donošenje na ravnom (slobodno aportiranje)	10 bodova
Vježba 6:	Donošenje preko prepone	15 bodova
Vježba 7:	Donošenje preko prepenjavajuće prepreke	15 bodova
Vježba 8:	Kretanje ispred vodiča sa lijeganjem	10 bodova
Vježba 9:	Odlaganje sa ometanjem	10 bodova
Ukupno:		100 bodova

Opšta pravila:

Sudija daje znak za početak svake vježbe. Sve ostalo kao što su okreti, zaustavljanje, promjena koraka itd., se odvija bez sudijinog signala.

Verbalne komande su opisane u pravilniku. Verbalne (glasovne) komande su izgovorene normalnim tonom, to su kratke komande koje se sastoje iz jedne riječi. Komande mogu biti na svakom jeziku. Međutim, iste komande se moraju uvijek koristiti za iste vježbe. Ako pas ne izvrši vježbu ili dio vježbe pošto je dobio tri komande, vježba se prekida bez rezultata (ne dobijaju se bodovi za nju). Kod poziva dozvoljeno je da se koristi ime psa umjesto komande „dđi“. Međutim, ime psa u vezi (kombinaciji) sa bilo kakvom drugom verbalnom komandom se smatra duplom komandom.

U osnovnom položaju pas sjedi blizu i ravno pored vodčeve lijeve noge, plćka psa treba da bude u nivou vodičevog koljena. Svaka vježba počinje i završava se osnovnim položajem. Osnovni položaj se na početku vježbe može zauzeti samo jedan put. Kratka pohvala psa je dozvoljena samo poslije završetka svake vježbe i to samo u osnovnom položaju. Poslije pohvale psa vodič može da zauzme novi osnovni položaj. U svakom slučaju, mora postojati određena pauza (otprilike 3 sekunde) između pohvale psa i početka nove vježbe.

Vježba se razvija iz osnovnog položaja. Vodič mora napraviti najmanje 10, a najviše 15 koraka prije nego što psu da komandu za izvršenje određene vježbe.

Između svih početaka i krajeva, kao i dijelova gdje se vodič vraća kod psa koji sjedi, leži ili stoji, mora postojati određena pauza (oko 3 sekunde), prije nego što se izda (izgovori) nova komanda. Kada se vodič vraća kod psa, on/ona može da psu priđe sprijeda ili iza oko psa.

Pravilno slobodno (bez povodnika) vođenje se mora izvršavati (demonstrirati) sve vrijeme između vježbi. Pas treba da prati vodiča kada on/ona ide po aport. Nije dozvoljeno da se pas igra ili skače dok vodič donosi aport.

Okret na lijevo krug je okret na lijevo. Pas može obći oko vodiča ili doskočiti sprijeda. Ali, to mora izvoditi na isti način u toku cijelog ispita.

Pas može da izvodi završetak vježbe (završni okret) tako što će obći vodiča od pozadi ili doskočiti sprijeda.

Ne fleksibilna prepona je 100 cm visoka, a 150 cm široka. Prepenjavajuća prepreka se sastoji iz dva dijela koja su povezana na vrhu. Obe stranice prepenjavajuće prepreke su 150 cm široke i 191 cm visoke. Prepreka se postavlja na teren tako da joj je vertikalna visina 180 cm. Obe stranice prepenjavajuće prepreke moraju biti presvučene ne klizajućim materijalom. Tri prečke (oko 24/48 mm) moraju biti pričvršćene za gornji dio. Psi prijavljeni za ispit (takmičenje) moraju preskakati preko iste prepreke.

Za vježbe donošenja (aportiranja) dozvoljeni su samo aport. Vrlo je važno udovoljiti zahtjevima težine aporta (za aportiranje na ravnom - 2000g - prepona/prepenjavajuća prepreka -

650 grama). Aporti koje je organizator obezbijedio koriste svi takmičari. Nije dozvoljeno stavljati aport u usta psa prije početka vježbe.

Ukoliko vodič zaboravi da uradi neku vježbu, sudija će ga uputiti da izvede propuštenu vježbu. Za ovo se ne oduzimanju bodovi.

1. Vođenje bez povodnika

10 bodova

- a) **Komanda:** „pored“
Vodiču je dozvoljeno da koristi komandu samo kada polazi iz osnovnog položaja i pri promjeni koraka.
- b) **Opis vježbe:** Prije početka vježbe vodič prilazi sudiji sa slobodnim psom (nije na povodniku). Vodič raportira sudiji. Pas treba da sjedi uz nogu u toku aporta. Iz osnovnog položaja pas treba da prati vodiča pažljivo, veselo i na ispravan način, pošto je dobio komandu „pored“ od vodiča. Ivica plećke (ramena) psa mora da ostane u nivou vodičevog lijevog koljena. Kada se vodič zaustavi pas mora brzo i ravno sjesti, bez vodičevog uticaja. Na početku vježbe vodič i pas treba da idu 50 koraka pravo, bez zaustavljanja. Poslije okreta „na lijevo krug“ i još 10 - 15 koraka vodič pokazuje (prelazi) u brzi i spori hod (najmanje po 10 koraka svaki). Prelaz iz brzog u spori hod se izvodi bez ikakvih dodatnih koraka između (direktno). Ta dva različita hoda se bitno moraju razlikovati u brzini. Onda, u normalnom koraku, vodič i pas moraju izvesti bar jedno skretanje na desno, na lijevo i na lijevo krug. Zaustavljanje u normalnom hodu se mora izvesti bar jedanputa. U toku kretanja vodiča i psa u prvoj pravoj liniji, puca se dva puta (kalibar 6 mm)u razmaku od pet sekundi. Daljina iz koje se puca je najmanje 15 koraka od psa. Pas mora da ostane potpuno miran na pucanj. Na uputstvo sudije, na kraju vježbe, vodič mora da psa provede kroz pokretnu grupu koja se sadrži od najmanje četvero ljudi („grupa građana“). U grupi vodič psa mora da provede oko dvije osobe, jednom sa lijeve i jednom sa desne strane i mora da se u grupi zaustavi bar jedanput. Sudija ima prava da zahteva od vodiča da ponovi vježbu. Vodič i pas napuštaju grupu i zauzimaju osnovni položaj.
- c) **Ocjenjivanje:** Istrčavanje ispred, široko vođenje, sporo ili neodlučno (oklijevajuće) sjedanje, dodatne komande, fizička pomoć od vodiča, nepozornost u toku hoda u svim hodovima i okretima i/ili neveselost u radu psa se zato ocjenjuju.

2. Sjedanje u hodu

10 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „pored“, „sjedi“
- b) **Opis vježbe:** Iz osnovnog položaja vodič se sa slobodnim psom (nije na povodniku) koji ide uz njega kreće u pravoj liniji. Poslije 10 - 15 koraka vodič izdaje komandu „sjedi“ i pas mora da sjedne brzo i u pravcu kretanja (pravo) bez zaustavljanja vodiča, njegove promjene hoda ili osvrtnja ka psu. Vodič nastavlja još 30 koraka, zatim se zaustavlja i odmah okreće ka svom psu koji mirno sjedi. Na sudijin znak vodič se vraća kod psa i zauzima poziciju sa njegove desne strane.
- c) **Ocjenjivanje:** Ustajanje greškom, sporo sjedanje, nemirno i nepozorno sjedanje se zato ocjenjuju. 5 bodova se oduzima u slučaju da je pas legao ili ostao da stoji.

3. Lijeganje u hodu i opoziv

10 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „pored“, „mjesto“, „dodi“, „pored“
- b) **Opis vježbe:** Iz osnovnog položaja vodič se sa slobodnim psom (nije na povodniku) koji ide uz njega kreće u pravoj liniji. Posle 10 - 15 koraka vodič izdaje komandu „mjesto“. Pas mora da legne brzo i u pravcu kretanja (ravno) bez vodičevog zaustavljanja, promjene hoda ili osvrtnja ka psu. Vodič nastavlja još 30 koraka, zatim se zaustavlja i odmah

okreće ka svom psu koji leži mirno. Na sudijin znak vodič psa poziva uz pomoć komande „dođi” ili imena psa. Pas mora da dođe veselo, brzo i direktno i mora da sjedne blizu i pravo ispred vodiča.

Na komandu „pored”, pas mora da brzo i pravo sjedne pored vodiča, ivicom svoje plečke u nivou vodičevog kolena.

- c) **Ocjenjivanje:** Ustajanje greškom, sporo lijevanje, nemirnost, sporo dolaženje ili usporavanje kod dolaženja, stav vodiča sa raširenim nogama, greške pri sjedanju ispred vodiča i greške pri obilaženju i sjedanju (završetak) se zato ocjenjuju. Oduzima se 5 bodova ukoliko pas ostane da stoji ili sjedne pošto je dobio komandu „mjesto”.

4. Stoj iz trka

10 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „pored”, „stoj”, „sjedi”
- b) **Opis vježbe:** Iz osnovnog položaja vodič se sa slobodnim psom (nije na povodniku) kreće pravo. Posle 10-15 koraka na komandu „stoj” pas mora da odmah ostane da stoji u pravcu kretanja (pravo), bez vodičeve promjene koraka ili osvrtnja. Poslije 30 koraka vodič se zaustavlja i odmah okreće ka svom psu koji mirno stoji. Na sudijin znak vodič se vraća kod psa i zauzima položaj pored njegove desne strane. Poslije pauze od 3 sekunde vodič izdaje komandu „sjedi”. Pas mora brzo i ravno da sjedne.
- c) **Ocjenjivanje:** Greške u položaju, rastezanje komande, nemirno stajanje, korčanje u pravcu vodiča, nemir u toku vodičevog povratka, sporo sjedanje na kraju vježbe se odgovarajući ocjenjuju. Ako pas sjedne ili legne na komandu „stoj” oduzima se 5 bodova.

5. Donošenje na ravnom (slobodno aportiranje)

10 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „aport”, „pusti”, „pored”
- b) **Opis vježbe:** Iz osnovnog položaja vodič baca aport (težine: 1000 grama) na daljinu od oko 10 koraka. Komanda „aport” se ne daje dok se aport potpuno ne umiri. Pas sjedi slobodno i mirno pored vodiča. Pošto je dobio komandu „aport”, pas trči brzo i direktno ka predmetu (aportu), uzima ga odmah i donosi ga vodiču brzo i direktno. Pas treba da sjedne blizu i ravno ispred vodiča. Pas treba da mirno drži aport u ustima dok vodič, poslije pauze od oko tri sekunde ne uzme aport dajući komandu „pusti”. Vodič mora da mirno drži aport u desnoj šaci sa desnom rukom ispruženom uz desnu stranu tijela. Na komandu „pored”, pas mora da brzo zaume osnovni položaj i sjedne pravo uz vodičevu lijevu stranu, tako da mu ivica desne plečke bude u nivou sa vodičevim koljenom. Vodiču nije dozvoljeno da se pomjera u toku cijele vježbe.
- c) **Ocjenjivanje:** Greška u osnovnom položaju, spor odlazak naprijed, greške pri uzimanju, spor povratak, ispuštanje aporta, igra sa aportom ili griženje, vodičev stav sa raširenim nogama, greške u sjedanju ispred vodiča i greške pri završnom obilaženju se zato ocjenjuju. Prekratko bacanje aporta kao i pomoć od vodiča bez njegovog/njenog pomjeranja vode ka smanjenju bodova. Ukoliko se vodič pomjeri prije završetka vježbe, vježba će se ocijeniti kao „greška”. Ukoliko pas ne donese aport, vježba će se ocijeniti sa 0 bodova.

6. Donošenje preko prepone (100 cm)

15 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „hop”, „aport”, „pusti”, „pored”
- b) **Opis vježbe:** Vodič zauzima osnovni položaj ispred prepone sa svojim psom, razdaljina treba da bude bar 5 koraka od prepone. Iz osnovnog položaja vodič baca aport (650 grama) preko prepone visoke 100 cm. Komanda „aport” se ne daje dok se aport ne nalazi potpuno miran. Pas sjedi slobodno i mirno pored vodiča. Pošto je dobio komandu „hop” (komanda

„aport“ se mora davati dok pas preskače preponu), pas preponu preskače, trči brzo i direktno do aporta, odmah ga uzima, okreće se preskače preko prepone i donosi ga vodiču brzo i direktno. Pas treba da sjedne blizu i ravno ispred vodiča. Pas treba da mirno drži aport u ustima dok vodič, posle pauze od oko tri sekunde ne uzme aport dajući komandu „pusti“. Vodč mora da mirno drži aport u desnoj šaci sa desnom rukom ispruženom uz desnu stranu tijela. Na komandu „pored“, pas mora da brzo zaume osnovni položaj i sjedne pravo uz vodičevu lijevu stranu, tako da mu ivica desne pléke bude u nivou sa vodičevim koljenom. Vodču nije dozvoljeno da se pomjera u toku cijele vježbe.

- c) **Ocjenjivanje:** Greške u osnovnom položaju, spor preskok i kretanje naprijed, greške pri uzimanju, spor skok nazad, ispuštanje aporta, igra ili griženje aporta, vodičev stav sa raširenim nogama, greške u sjedanju ispred vodiča i greške pri završnom obilaženju se zato ocjenjuju. Za dodirivanje prepone oduzima se do 1 bod, a za stajanje (odgurivanje o) preponu moraju se oduzeti do 2 boda.

Podjela bodova za donošenje preko prepone:

Skok napred	Donošenje	Skok nazad
5 bodova	5 bodova	5 bodova

Djelimično bodovanje vježbe je moguće samo ukoliko se najmanje dva od tri dijela (skok naprijed - donošenje - skok nazad) završe.

- Oba skoka perfektna, donošenje bez greške = 15 bodova
- Odbijen skok u odlasku ili u povratku, donošenje bez greške = 10 bodova
- Oba skoka perfektna, aport nije donešen = 10 bodova

Ukoliko je aport koji je bacio vodič pao predaleko ili suviše na stranu ili je slabo vidljiv za psa, vodič može da pita sudiju za dozvolu da ponovo baci aport, ili to može da mu sugeriše i sudija. To ne donosi smanjenje bodova. Pas treba da sjedi dok se sve to dešava.

Bilo kakva pomoć vodiča bez pomjermanja se isto tako ocjenjuje. Ukoliko se vodič pomjeri prije završetka vježbe, vježbaće se ocijeniti kao „greška“.

7. Donošenje preko prepenjavajuće prepreke (180 cm) 15 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „hop“, „aport“, „pusti“, „pored“
- b) **Opis vježbe:** Vodč zauzima osnovni položaj ispred prepenjavajuće prepreke sa svojim psom, razdaljina treba da bude bar 5 koraka od prepreke. Iz osnovnog položaja vodič baca aport (650g) preko prepenjavajuće prepreke. Pas sjedi slobodno i mirno pored vodiča. Pošto je dobio komandu „hop“ (komanda „aport“ se mora davati dok se pas penje preko prepreke) pas se prepenje preko prepreke, trči brzo i direktno do aporta, odmah ga uzima, okreće se prepenjava se preko prepreke i donosi ga vodiču brzo i direktno. Pas treba da mirno drži aport u ustima dok vodič, poslije pauze od oko tri sekunde ne uzme aport dajući komandu „pusti“. Vodč mora da mirno drži aport u desnoj šaci sa desnom rukom ispruženom uz desnu stranu tijela. Na komandu „pored“, pas mora da brzo zaume osnovni položaj i sjedne pravo uz vodičevu lijevu stranu, tako da mu ivica desne pléke bude u nivou sa vodičevim koljenom. Vodču nije dozvoljeno da se pomjera u toku cijele vježbe.
- c) **Ocjenjivanje:** Greške u osnovnom položaju, spor preskok i kretanje naprijed, greške pri uzimanju, spor skok nazad, ispuštanje aporta, igra ili griženje aporta, vodičev stav sa raširenim nogama, greške u sjedanju ispred vodiča i greške pri završnom obilaženju se zato ocjenjuju.

Podjela bodova za donošenje preko prepenjavajuće prepreke:

Skok napred	Donošenje	Skok nazad
5 bodova	5 bodova	5 bodova

Djelimično bodovanje vježbe je moguće samo ukoliko se najmanje dva od tri dijela (skok napred - donošenje - skok nazad) završe.

- Oba skoka perfektna, donošenje bez greške = 15 bodova
- Odbijen skok u odlasku ili u povratku, donošenje bez greške = 10 bodova
- Oba skoka perfektna, aport nije donešen = 10 bodova

Ukoliko je aport koji je bacio vodič pao predaleko ili suviše na stranu ili je slabo vidljiv za psa, vodič može da pita sudiju za dozvolu da ponovo baci aport, ili to može da mu sugeriše i sudija. To ne donosi smanjenje bodova. Pas treba da sjedi dok se sve to dešava.

Bilo kakva pomoć vodiča bez pomjeranja se isto tako ocjenjuje. Ukoliko se vodič pomjeri prije završetka vježbe, vježbaće se ocijeniti kao „greška“.

8. Kretanje ispred vodiča sa lijeganjem **10 bodova**

- a) **Po jedna komanda:** „napred“, „mjesto“, „sjedi“
- b) **Opis vježbe:** Iz osnovnog položaja vodič se sa slobodnim psom (nije na povodniku) koji ide uz njega kreće u pravcu koji je sudija odredio. Posle 10-15 koraka vodič daje psu komandu „naprijed“. Istovremeno vodič diže svoju ruku (samo jedan put) i zaustavlja se. Pas mora da nastavi odlučno, brzim korakom i u pravoj liniji, najmanje 30 koraka u pokazanom pravcu. Na znak sudije vodič komanduje „mjesto“. Pas mora odmah da legne. Vodič može da drži podignutu ruku dok pas ne legne. Na sudijin znak vodič odlazi kod psa i staje uz njegovu desnu stranu. Poslije otprilike tri sekunde vodič daje komandu „sjedi“ i pas treba da brzo i ravno sjedne u osnovni položaj.
- c) **Ocjenjivanje:** Ustajanje greškom, ukoliko vodič prati psa, pas suviše sporo odlazi, suviše skreće u stranu, nedovoljno udaljenje, prerano ili oklijevanje u lijeganju, nemirno ležanje ili ustajanje/prerano sjedanje kada mu vodič prilazi se ocjenjuju.

9. Odlaganje sa ometanjem **10 bodova**

- a) **Po jedna komanda:** „mjesto“, „sjedi“
- b) **Opis vježbe:** Prije početka vježbi poslušnosti u fazi (disciplini) B drugog psa, vodič odlaže svog psa komandom „mjesto“ iz pravog osnovnog položaja, na mjestu koje je sudija označio, bez ostavljanja povodnika ili bilo kog drugog predmeta kod psa. Tada se vodič udaljava bez osvrtnja u okviru granica terena, oko 30 koraka i tamo ostaje da mirno stoji u vidokrugu psa, njemu okrenut leđima. Pas mora da mirno leži, bez ikakvog uticaja vodiča dok drugi pas izvodi vježbe 1 - 7. Na sudijin znak vodič odlazi kod psa i staje uz njegovu desnu stranu. Poslije kratke pauze od oko otprilike tri sekunde vodič daje komandu „sjedi“. Pas treba da brzo i ravno sjedne u osnovni položaj.
- c) **Ocjenjivanje:** Nemirno ponašanje vodiča ili druga prikrivena pomoć vodiča, nemirno ležanje ili prerano ustajanje/sjedanje pri povratku vodiča se ocjenjuje. Ukoliko pas sjedne ili ustane, ali ostane na označenom mjestu, dobijaju se djelimični bodovi. Ukoliko se pas udalji sa označenog mjesta više od 3 metra prije nego što je drugi pas završio vježbu br.4, daje mu se 0 bodova za ovu vježbu. Ukoliko pas napusti označeno mjesto pošto je drugi pas završio vježbu br.4, dobija djelimične bodove. Ako se pas kreće ka vodiču kada se on vraća kod njega, mogu se oduzeti do 3 boda.

IPO 3 Faza C

Vježba 1	Traženje markera (reviranje)	10 bodova
Vježba 2	Pozornost i oblažavanje	10 bodova
Vježba 3	Sprečavanje pokušaja bijega markera	10 bodova
Vježba 4	Napad na psa u toku čuvanja	20 bodova
Vježba 5	Leđno sprovođenje	5 bodova
Vježba 6	Napad na psa u toku leđnog sprovođenja	15 bodova
Vježba 7	Provjera hrabrosti	10 bodova
Vježba 8	Napad na psa u toku čuvanja	20 bodova
Ukupno:		100 bodova

Opšta pravila:

Na pogodnom mestu (lokaciji) se postavljaju 6 revira (zaklona) niz dužinu terena, po tri sa svake strane (vidjeti skicu). Neophodne oznake moraju biti jasno vidljive za vođu, sudiju i markera.

Marker mora biti opremljen sa zaštitnim odijelom, rukavom i mekom palicom. Rukav mora biti za anatomske ugriz psa i navlaka rukava mora biti od jute u prirodnoj boji. Ukoliko je neophodno da marker motri na psa u toku faze čuvanja, od markera se neće zahtijevati da stoji mirno iako mu nije dozvoljeno da pravi pretće ili odbrambene pokrete. Marker mora da štiti svoje tijelo rukavom. Od vođu zavisi na koji će način on/ona oduzeti palicu markeru. (Pogledati takođe „Opšte informacije“ strane 9 -12 - „Pravila za markere“)

Moguće je da se radi sa samo jednim markerom za sve ispitne nivoe. Ukoliko je više od 5 pasa prijavljeno za isti ispitni nivo, drugi marker je obavezan. Svim psima iz istog ispitnog nivoa mora da markira isti marker.

Psima koji su van kontrole, koji poslije vježbi odbane ne puštaju ili puste samo uz fizičku pomoć vođu, koji ujedaju druge dijelove markerevog tijela, pa onda rukav se moraju diskvalifikovati. TSB ocjena se ne daje.

Za pse koji su pali na odbrani ili su otjerani, faza (disciplina) odbrane se završava. Pas ne dobija ocjenu za fazu odbrane. Međutim, mora dobiti TSB ocjenu.

Komanda „pusti“ je dozvoljena jedan put u toku svih vježbi odbrane. Ocjenjivanje „pusti“ pogledajte na tabeli ispod.

Sporo puštanje	Prva dodatna komanda nakon koje je puštanje odmah	Prva dodatna komanda nakon koje je puštanje sporo	Druga dodatna komanda nakon koje je puštanje odmah	Druga dodatna komanda nakon koje je puštanje sporo	Ne puštanje posle druge dodatne komande, odnosno dodatni uticaj
0.5-3.0	3.0	3.5 - 6.0	6.0	6.5-9.0	Diskvalifikacija

1. Traženje markera (reviranje) 10 bodova

a) **Po jedna komanda:** „revir“, „dođi“ (komanda dođi se može koristiti u kombinaciji sa imenom psa)

b) **Opis vježbe:** Marker se nalazi u posljednjem reviru, bez mogućnosti da ga pas primijeti. Vođ se sa psom koji nije na povodniku nalazi na sredini terena u liniji između drugog i trećeg revira prije početka reviranja, tako da su sve četiri pravca moguća. Na sudijin znak

počinje faza (disciplina) C. Pošto vodč komanduje „revir“ u kombinaciji sa vizuelnom komandom, koja se izvodi sa bilo levom ili desnom rukom i može se ponoviti, pas mora brzo napustiti vodiča i uputiti se ka pokazanom reviru. Pas revir mora obći blizu i s pažnjom. Čim je pas obišao revir, vodč izdaje komandu „dođi“ (dozvoljeno je da se ona koristi u kombinaciji sa imenom psa) i šalje psa dok je još u pokretu komandom „revir“ na sledeći revir. Vodč se kreće normalnim korakom duž zamišljene prave linije. Vodč nije dozvoljeno da napusti tu zamišljenu liniju u toku traženja markera (reviranja). Pas se mora nalaziti ispred vodča svo vreme. Kada pas dođe do revira u kome se nalazi marker, vodč ireba da se zaustavi. Od tog trenutka nikakve dalje (dodatne) zvučne ili vizuelne komande nisu dozvoljene.

- c) **Ocjenjivanje:** Ograničenja (nedostaci) u poslušnosti, brzo (prebrzo) i namjerno prilaženje revirima kao i blizo i brižljivo tčanje oko revira se odgovarajuće oduzima.

2. Pozornost i oblagavanje 10 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „dođi“, „pored“
- b) **Opis vježbe:** Pas se mora suočiti sa markerom aktivno, pozorno i da laje (ga oblagava) neprekidno. Pas ne smije da skače na markera ili da ga ugrize. Pošto je pas oblagavao oko 20 sekundi, vodič prilazi reviru pošto je od sudije prethodno dobio znak i zaustavlja se na oko 5 koraka od revira. Na sudijin znak vodč poziva psa iz revira u osnovni položaj.
- c) **Ocjenjivanje:** Nedostaci vezani za kontinuitet i zahtevano lajanje (oblagavanje) i jako čuvanje na koje nije uticao sudija ili prilazak vodiča dok komanda nije data se oduzimaju. 5 bodova se dobija za neprekidno oblagavanje. Za slabo lajanje oduzima se 2 boda. Ukoliko pas ne laje, ali čuva markera aktivno, pažljivo i blizu itd. oduzima se 5 poena. Za uznemiravanje markera, na primer udaranje, skakanje na markera itd. vodi oduzimanju do 2 poena. Do 9 bodova se može oduzeti kod težeg griženja. Ukoliko pas napusti markera prije nego što je sudija dao vodiču znak da napusti sredinu terena, pas može biti poslat na rukav po drngi put. Ako tada pas ostane kod markera, faza (disciplina) odbrane se može nastaviti, iako se dio pozornosti i oblagavanja ocjenjuje sa „nedovoljan“. Ukoliko pas ne želi da sarđuje ili ponovo napusti markera faza C se prekida. Ukoliko se pas vrati kod vodča u trenutku kada on/ona prilazi reviru da pokupi psa, ili ako se pas vrati kod vodča prije komande da to uradi, daje se dio bodova koji odražava „nedovoljnu“ ocjenu.

3. Sprečavanje pokušaja bijega markera 10 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „pored“, „mjesto“, „pusti“
- b) **Opis vježbe:** Na sudijin znak, vodč naređuje markeru da izađe iz revira. Marker se kreće normalnim korakom do obilježenog mjesta za bijeg. Na sudijin znak, vodč se sa nevezanim psom kreće do obilježenog mjesta gdje se pas ostavlja da leži prije bijega. Razdaljina između psa i markera je 5 koraka. Vodč ostavlja svog psa, koji čuva u ležećem položaju i odlazi u revir održavajući vizuelni kontakt sa psom, sudijom i markerom. Na znak sudije marker pokušava da pobjegne. Pas mora da odmah i nezavisno (samovoljno) spriječi bijeg, bez oklijevanja energčnim i snažnim zagrizom. Pas smije da ujede samo markerov rukav. Na sudijin znak marker se zaustavlja. Kada se marker zaustavi pas mora da odmah pusti (rukav). Vodč može da komanduje „pusti“ u odgovarajuće vreme. Ukoliko pas ne pusti na prvu komandu, vodč može da izda još dvije dodatne komande „pusti“ na sudijin znak. Ako pas ne pusti ni posle tri komande (jednu dozvoljenu i dve dodatne) tim se dikvalifikuje. Vodč treba da stoji mirno, bez bilo kakvog uticaja na psa u

toku davanja komande „pusti“. Poslije puštanja markera (njegovog rukava), pas mora da ostane blizu markera i da ga pažljivo čuva.

- c) **Ocjenjivanje:** Nedostaci koji se tiču važnog ocjenjivačkog kriterijuma se odgovarajuće oduzimaju. Brz i energičan odgovor i potjera u kombinaciji sa snažnim delovanjem i efikasno sprečavanje bijega, pun i čvrst (miran) zagriz do puštanja, pažljivo i blizu čuvanje markera. Ukoliko pas ostane da leži ili ne spriječi bijeg markera sredstvima ujedanja i čuvanja, a marker je prešao 20 koraka, dio (faza) odbrane se prekida. Ako je pas blago nepozoran i/ili malo smeta markeru u toku faze čuvanja ocjena će se smanjiti za jedan stepen (jednu ocjenu). Ukoliko pas čuva markera vrlo nepozorno i/ili mu jako smeta, vježba se smanjuje za dva stepena (dvije opisne ocjene). Ako pas ne čuva markera, ali ostaje uz njega, ocjena se smanjuje za tri stepena. U slučaju da pas napusti markera ili da vodič izda komandu psu da ostane kod markera, faza C se prekida.

4. Napad na psa u toku čuvanja

20 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „pusti“, „pored“
- b) **Opis vježbe:** Posle faze čuvanja od oko 5 sekundi, marker napada psa na sudijin znak. Bez ikakvog uticaja od vodiča pas se mora braniti energičnim i snažnim ugrizom. Pas smije da ujede samo za zaštitni rukav markera. Čim je pas zgrabio markera, marker ga udara palicom dva puta. Udarci smiju da budu samo u predjelu pléke i grebena. Na sudijin znak marker se umiri. Pošto je marker obustavio napad i zaustavio se, pas mora da odmah pusti (rukav). Vodič može da komanduje „pusti“ u odgovarajuće vrijeme. Ukoliko pas ne pusti na prvu, dozvoljenu, komandu, vodič smije da izda još dve dodatne komande na sudijin znak. Ako pas ne pusti ni poslije tri komande (jedna dozvoljena i dvije dodatne) (tim se diskvalifikuje. Vodič treba da stoji mirno, bez bilo kakvog uticaja na psa u toku davanja komande „pusti“. Poslije puštanja markera (njegovog rukava), pas mora da ostane blizu markera i da ga pažljivo čuva. Na sudijin znak vodič odlazi do svog psa normalnim korakom i komandom „pored“ stavlja ga u osnovni položaj. Meka palica se ne uzima od markera.
- c) **Ocjenjivanje:** Nedostaci koji se tiču važnog ocjenjivačkog kriterijuma se odgovarajuće oduzimaju. Brz i energičan odgovor i potjera u kombinaciji sa snažnim delovanjem i efikasno sprečavanje bijega, pun i čvrst (miran) zagriz do puštanja, pažljivo i blizu čuvanje markera. Ako je pas blago nepozoran i /ili malo smeta markeru u toku faze čuvanja ocjena će se smanjiti za jedan stepen (jednu ocjenu). Ukoliko pas čuva markera vrlo nepozorno i/ili mu jako smeta, vježba se smanjuje za dva stepena (dvije opisne ocjene). Ako pas ne čuva markera, ali ostaje uz njega, ocjena se smanjuje za tri stepena. Ukoliko pas pade prema vodiču kada mu on/ona prilazi vježba se ocjenjuje „nedovoljan“. Ako pas napusti markera prije sudijinog znaka vodiču da priđe ili ako da vodič izda komandu psu da ostane kod markera, faza odbrane se prekida.

5. Leđno sprovođenje

5 bodova

- a) **Jedna komanda:** „pored“.
- b) **Opis vježbe:** Vježba 4 se nastavlja leđnim sprovođenjem markera na daljini oko 30 koraka. Pravac leđnog sprovođenja određuje sudija. Vodič naređuje markeru da se kreće, da ide naprijed. Vodič sa svojim slobodnim psom (koji nije na povodniku) prati markera na udaljenosti od oko 5 koraka. Pas treba da pažljivo gleda markera. U toku cijelog leđnog sprovođenja mora da se održava razdaljina od 5 koraka do markera.

- c) **Ocjenjivanje:** Ograničenja u pogledu važnosti kriterijuma ocjenjivanja se odgovarajuće oduzimaju. Pozorno gledanje markera, pravilan hod uz nogu, održavanje rastojanja od 5 koraka do markera.

6. Napad na psa u toku leđnog sprovođenja

30 bodova

- a) **Po jedna komada:** „pusti“, „pored“.
- b) **Opis vježbe:** U toku leđnog sprovođenja, na znak sudije marker napada psa iz pokreta. Bez vodičevog uticaja i bez oklijevanja pas mora da kontrira napad energičnim i snažnim zagrizom. Pas smije da ujede markera samo za rukav. Čim je pas uhvatio rukav, marker treba da se umiri. Na sudijin znak marker prekida napad. Čim se marker zaustavio, pas treba da ga odmah pusti. U odgovarajuće vrijeme, vodič može da izda komandu „pusti“. Ukoliko pas ne pusti na prvu, dozvoljenu, komandu, vodič smije da izda još dvije dodatne komande na sudijin znak. Ako pas ne pusti ni poslije te komande (jedna dozvoljena i dvije dodatne) tim se diskvalifikuje. Vodič treba da stoji mirno, bez bilo kakvog uticaja na psa u toku davanja komande „pusti“. Poslije puštanja markera (njegovog rukava), pas mora da ostane blizu markera i da ga pažljivo čuva. Na sudijin znak vodič odlazi do svog psa normalnim korakom i komandom „pored“ stavlja ga u osnovni položaj. Meka palica se uzima od markera. Sada slijedi bčno sprovođenje markera do sudije na razdaljinu od oko 20 koraka. Dozvoljena je komanda „pored“. Pas mora da ide sa markerove desne strane, tako da se nalazi između vodiča i markera. U toku sprovođenja pas mora da pažljivo motri markera. Ali ne smije ga uznemiravati, skakati na njega ili zgrabiti. Grupa se zaustavlja ispred sudije. Vodič sudiji predaje meku palicu (štap) i od raportira.
- c) **Ocjenjivanje:** Nedostatci koji se tiču važnog ocjenjivačkog kriterijuma se odgovarajuće oduzimaju. Energična odbrana sa snažnim angažovanjem, pun ičvrst (miran) zagriz do puštanja, pažljivo i blizu čuvanje markera. Ukoliko je pas blago nepozoran i/ili malo uznemirava markera u toku faze čuvanja, vježba se snižava za jednu ocjenu. Ako je pas vrlo nepozoran i/ili dosta uznemirava markera, vježba se snižava za dvije ocjene. U slučaju da pas ne čuva markera, ali ostaje uz njega, vježba se smanjuje za tri ocjene. Kada pas prilazi vodiču u trenutku kada se on/ona približava, vježba se ocjenjuje sa „nedovoljan“. Ukoliko pas napusti markera prije nego što je sudija dao znak vodiču da istupi ili ako vodič izda psu komandu da ostane kod markera, faza odbrane se prekida (završava).

7. Provera hrabrosti

10 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „sjedi“, „drži“, „pusti“
- b) **Opis vježbe:** Vodič i pas se šalju na označeno mjesto u sredini terena u nivou sa prvim reviom. Pas se smije držati za ogrlicu, ali nije dozvoljeno da se on stimuliše. Na sudijin znak marker, koji je opremljen sa mekom palicom, izlazi iz revira i ide čučim korakom ka centralnoj liniji. Kada je marker došao do centralne linije okree se ka vodiču i vrši frontalni napad na psa i vodiča, bez usporavanja, uz viku i jake preteće pokrete. Kada je marker došao na razdaljinu od oko 60 koraka od vodiča i njegovog/njenog psa, vodič na sudijin znak pušta psa uz komandu „drži“.
- Po dobijenoj komandi, pas mora bez oklijevanja da spriječi napad energičnim i snažnim zagrizom. Pas smije da ujede markera samo za zaštitni rukav. Marker se ne smije pomjeriti iz položaja. Na znak sudije marker zaustavlja napad. Pošto je marker obustavio napad i zaustavio se, pas mora da odmah pusti (rukav). Vodič može da kombinuje „pusti“ u odgovarajuće vrijeme.

Ukoliko pas ne pusti na prvu, dozvoljenu, komandu, vodč smije da izda još dvije dodatne komande na sudijin znak. Ako pas ne pusti ni poslije tri komande (jedna dozvoljena i dvije dodatne) tim se diskvalifikuje. Vodč treba da stoji mirno, bez bilo kakvog uticaja na psa u toku davanja komande „pusti“. Poslije puštanja markera (njegovog rukava), pas mora da ostane blizu markera i da ga pažljivo čuva.

- c) **Ocjenjivanje:** Nedostatci koji se tiču važnog ocjenjivačkog kriterijuma se odgovarajuće oduzimaju. Energična odbrana sa snažnim angažovanjem, pun ičvrst (miran) zagriz do puštanja, pažljivo i blizu čuvanje markera.

Ukoliko je pas blago nepozoran i/ili malo uznemirava markera u toku faze čuvanja, vježba se snižava za jednu ocjenu. Ako je pas vrlo nepozoran i/ili dosta uznemirava markera, vježba se snižava za dvije ocjene. U slučaju da pas ne čuva markera, ali ostaje uz njega, vježba se smanjuje za tri ocjene. Kada pas prilazi vodču u trenutku kada se on/ona približava, vježba se ocjenjuje sa „nedovoljan“. Ukoliko pas napusti markera ili ako vodč izda psu komandu da ostane kod markera, faza C se prekida (završava).

8. Napad na psa u toku čuvanja

20 bodova

- a) **Po jedna komanda:** „pusti“, „pored (završetak)“, „pored“
- b) **Opis vježbe:** Poslije faze čuvanja od oko 5 sekundi, marker napada psa na sudijin znak. Bez ikakvog uticaja od vodiča pas se mora braniti energičnim i snažnim ujedom. Pas smije da ujede samo za zaštitni rukav markera. Čim je pas zgrabio markera, marker ga udara palicom dva puta. Udarci mogu da budu samo u predjelu pléke i grebena. Na sudijin znak marker se umiri. Pošto je marker obustavio napad i zaustavio se, pas mora da odmah pusti (rukav). Vodč može da komanduje „pusti“ u odgovarajuće vrijeme.
- Ukoliko pas ne pusti na prvu, dozvoljenu, komandu, vodč smije da izda još dvije dodatne komande na sudijin znak. Ako pas ne pusti ni posle tri komande (jedna dozvoljena i dvije dodatne) tim se diskvalifikuje. Vodč treba da stoji mirno, bez bilo kakvog uticaja na psa u toku davanja komande „pusti“. Poslije puštanja markera (njegovog rukava), pas mora da ostane blizu markera i da ga pažljivo čuva. Na sudijin znak vodč odlazi do svog psa normalnim korakom i komandom „pored“ stavlja ga u osnovni položaj. Meka palica se uzima od markera.
- Sada slijedi bočno sprovođenje markera do sudije na razdaljinu od oko 20 koraka. Dozvoljena je komanda „pored“. Pas mora da ide sa markerove desne strane, tako da se nalazi između vodiča i markera. U toku sprovođenja pas mora da pažljivo motri markera. Ali ne smije ga uznemiravati, skakati na njega ili zgrabiti. Grupa se zaustavlja ispred sudije. Vodč sudiji predaje meku palicu (štap) i od raportira. U toku objavljivanja i komentara ocjene, pas se stavlja na povodnik.
- c) **Ocjenjivanje:** Nedostatci koji se tiču važnosti ocjenjivačkog kriterijuma se odgovarajuće oduzimaju: Brzo i snažno angažovanje, pun ičvrst (miran) zagriz do puštanja, pažljivo i blizu čuvanje markera. Ukoliko je pas blago nepozoran i/ili malo uznemirava markera u toku faze čuvanja, vježba se snižava za jednu ocjenu. Ako pas je pas vrlo nepozoran i/ili dosta uznemirava markera, vježba se snižava za dvije ocjene. U slučaju da pas ne čuva markera, ali ostaje uz njega, vježba se smanjuje za tri ocjene. Kada pas prilazi vodču u trenutku kada se on/ona približava, vježba se ocjenjuje sa „nedovoljan“. Ukoliko pas napusti markera prije nego što je sudija dao znak vodču da istupi ili ako vodč izda psu komandu da ostane kod markera, faza C se prekida (završava).

Ocjenjivanje tragačkih pasa

Međunarodni ispiti tragačkih pasa IPO - FH

Dva traga, postavlja strana osoba (tuđi trag) od kojih se svaki sastoji od 1800 koraka, 8 linija, 7 krivina, 7 predmeta + 1 predmet za identifikaciju (za koji se ne dobijaju bodovi), 180 minuta star, poprečni (ometajući) trag, 45 minuta za rad na svakom tragu.

Podjela bodova

	Prvi dan	Drugi dan	Ukupno
Rad na tragu	80	80	160
Predmeti 6 x 3 + 1 x 2	20	20	40
Ukupno:	100	100	200

Opšta pravila:

Sudija ili osoba zadužena za trag (voda na tragu) određuje šablon traga, s obzirom na to da se mora uzeti u obzir podloga terena za trag. Tragovi moraju biti postavljeni u dva različita dana. Za trag se moraju koristiti različite šeme (šabloni). Nije dozvoljeno da se predmeti i krivine na svakom tragu nalaze na istim razdaljinama jedni od drugih.

Dva traga svakog takmičara moraju biti postavljena u dva uzastopna dana, na dvije različite (odvojene) lokacije i od dva različita postavljača traga.

Još jedan put, pošto su tragovi postavljeni, sudija će žrijebati startne pozicije.

Postavljač traga mora prije postavljanja traga da pokaže predmete sudiji ili osobi zaduženoj za trag (vodi na tragu). Mogu se koristiti samo dobro namirisani predmeti (najmanje 30 minuta stari). Startno polje je zamišljeni prostor velicine 20x20 metara. Osnovna linija startnog polja (kvadrata) obilježena je sa dva markera. Postavljač traga ulazi u startno (početno) polje otprilike na sredini jedne od dvije bčne linije i ostavlja identifikacioni predmet u okviru startnog polja. Identifikacioni predmet označava startnu početnu tačku traga. Identifikacioni predmet je iste veličine i izgleda kao i predmeti na tragu. Postavljač traga se kratko zadržava na „licu mjesta" i produžava normalnim korakom u pravcu koji je odredio sudija, u toku toga on prelazi suprotnu stranu (liniju) osnovne linije. Linije traga se moraju prilagoditi rasporedu (osnovi) tragačkog polja. Jedna od linija mora biti polukružnog oblika sa radijusom (poluprečnikom) od najmanje tri linije traga (oko 30 metara). Polukrug počinje i završava se pravim uglom. Sedam krivina se postavlja normalnim korakom i moraju odgovarati (prilagoditi se) osnovi tragačkog polja. Najmanje dvije od sedam krivina mora imati oštar ugao, između 30 i 60 stepeni. Različiti predmeti (materijali: koža, tkanina, drvo) se mogu postavljati nejednako (neravnomjerno) na trag.

Poslednji predmet mora biti postavljen na kraju poslednje linije. Predmeti se postavljaju dok je postavljač traga u pokretu (u kretanju). Nakon postavljanja poslednjeg predmeta na kraj poslednje linije, postavljač traga mora da nastavi svoje kretanje pravo još nekoliko koraka. Predmeti ne smiju prekoračiti dimenzije od 10 cm dužine, 2-3 cm širine i 0,5-1 cm debljine. Njihova boja se ne smije isticati u odnosu na teren. Svi predmeti se obilježavaju sa brojevima. Brojevi na predmetima moraju biti isti sa brojevima traga. Vodič i pas se ne smiju nalaziti na licu mjesta u toku postavljanja traga. 30 minuta prije početka, drugi postavljač traga treba da postavi poprečni (ometajući) trag koji mora prelaziti preko dvije linije traga u uglu ne manjem od 60 stepeni. Poprečni trag ne smije prelaziti preko prve i poslednje linije ili dva puta preko iste linije. U toku rada psa na tragu, sudiji i njegovim pratiocima nije dozvoljeno da budu u dijelu traga na kome tim (vodič i pas) imaju prava da traže.

a) **Komanda: „traži“**

Komanda „traži“ je dozvoljena na početku (startu) i poslije svakog predmeta. Određena doza pohvale kao i određen broj dodatnih komandi „traži“ je dozvoljen. Dodatne komande nisu dozvoljene na krivinama i kada se približava (prilazi) predmetu.

b) **Opis vježbe:** Vodč priprema psa za traganje. Pas može da traga slobodno ili na tragačkom povodniku dužine 10 m. U toku traganja, povodnik može biti preko leđa, sa strane ih između prednje i/ili zadnjih nogu psa. Povodnik može biti zakāen direktno za ogrlicu, na mrtvu alku, ili na alku od tragačkog ama. (dozvoljen je sledeći tip tragačkog ama: grudni am ili Botter-am bez dodatnih kaiševa). Kada bude prozvan, vodč raportira sudiji sa psom u osnovnom položaju. Vodč obavještava sudiju da li će predmete pas pokupiti ili ukazati na njih (markirati). Sudija će savjetovati vodiča sa koje strane on/ona treba da uvede (dovede) psa u tragačko polje. Svaki nasilan uticaj se mora izbjeći prije traga, na startu i u toku traga. Na sudijin znak pas se odvodi polako i smireno do početne (startne) linije. Vodč ne smije ući u startno polje dok se ne razvuče povodnik za trag dug 10 metara. Vrijeme da pas pronađe identifikacioni predmet i da počne rad na tragu je ograničeno na tri minuta. Kada je pas pronašao identifikacioni predmet treba da prati trag snažno, mirno i niskim nosom dok održava siguran korak.

Vodč prati svog psa sa rastojanja od 10 m na kraju tragačkog povodnika. Kod traganja bez povodnika takođe se održava rastojanje od 10 m. Dozvoljen je olabavljen povodnik dokle god vodič drži tragački povodnik u ruci. Pas u krivine mora ulaziti samouvjereno. Poslije krivine, pas treba da nastavi da traga normalnim koracima. Čim pas dođe do predmeta, mora ga odmah pokupiti ili ukazati na njega („markirati“) na ubjedljiv način, bez pomoći vodiča. Pas smije da stoji, sjedi, leži ili da donese vodiču kada pronađe predmet. Kretanje napred sa predmetom ili uzimanje predmeta dok leži su greške. Markiranje predmeta može biti stojeći, sjedeći ili ležeći (dozvoljena je alternativa). Kada je pas markirao ili pokupio predmet, vodič treba da ode kod svog psa. Podizanje vodičeve ruke u kojoj se nalazi predmet pokazuje da je pas našao predmet. Onda vodič nastavlja vježbu traga sa svojim psom. Po završetku traga, vodič mora da pokaže sudiji predmete koji su pronađeni. Nije dozvoljeno dijeliti (davati) hranu u toku traga. Vodču je dozvoljeno, uz konsultaciju sudije, da na kratko prekine traganje ukoliko on/ona vjeruje da on/ona ili njegov/njen pas treba kratak predah (pauzu) na osnovn fizičkih ili vremenskih uslova (na primjer izuzetna vrućina). Vrijeme uzeto za takvu pauzu se oduzima od ukupnog vremena koje je dozvoljeno za rad na tragu. Vodču je dozvoljeno da očisti (obriše) glavu, oči i nos psa u toku pauze ili na predmetu. Radi toga vodič smije da sa sobom nosi vlažnu krpu ili sudier. Te stvari se moraju pokazati sudiji prije početka rada na tragu. Bilo koja dodatna pomoć nije dozvoljena.

c) **Ocjenjivanje:** Da bi se postigao pozitivan skor mora se dobiti po najmanje 70 bodova na svakom tragu. Nikakvi bodovi se ne dobijaju na traženju i ukazivanju na identifikacioni predmet. Bodovanje počinje kada pas „uzme“ miris traga. Brzina rada na tragu nije faktor kod bodovanja, dokle god je rad na tragu intenzivan, ravnomjeran i ubjedljiv i dok pas pokazuje pozitivan odnos ka tragu. Takođe, njegovo provjeravanje i samouvjeravanje da je na pravom tragu nije greška, dokle god pas ne napusti trag. Besciljno lutanje, visok nos, uriniranje/fekacija, kruženje oko krivina, stalno podsticanje, navđenje povodnikom ili verbalna pomoć na tragu ili kod predmeta, propušteno skupljanje/„markiranje“ predmeta i „markiranje“ lažnih objekataće izazvati smanjenje bodova. Traganje se prekida ukoliko vodič napusti trag za više od jedne dužine povodnika.

Ukoliko je pas na putu da napusti trag a vodič ga sprečava u tome, sudija će narediti vodiču da prati psa. Traganje se prekida ukoliko vodč ne slijedi sudijine instrukcije. Ukoliko se rad na tragu ne završi za 45 minuta od početka, sudija će prekinuti rad na tragu. Izuzetak se pravi u slučaju da pas radi na poslednjoj liniji traga. U tom slučaju sudija ne može

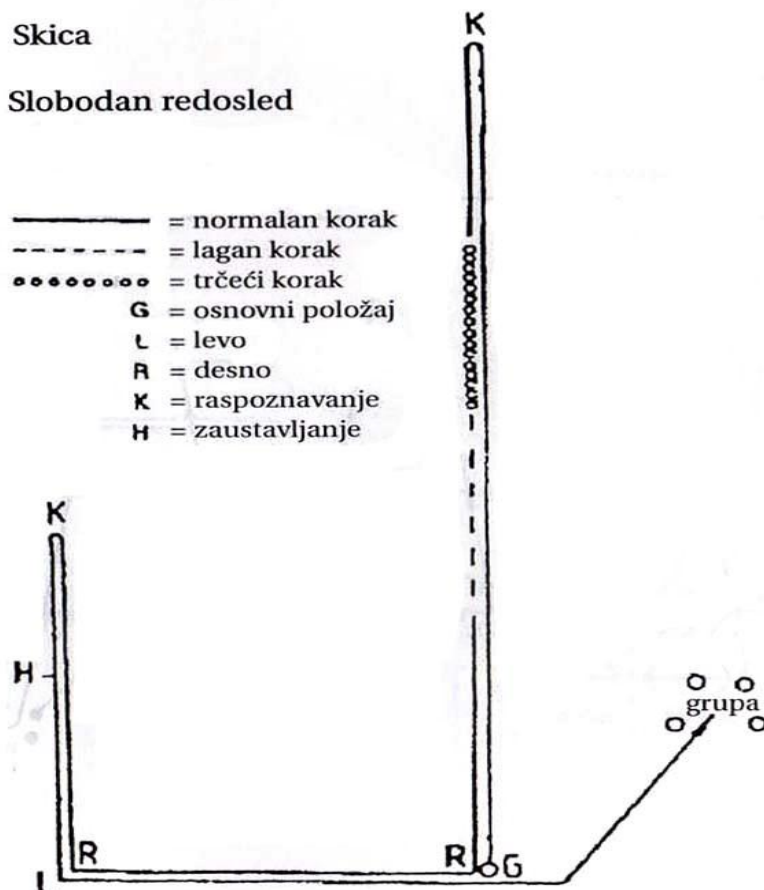
prekintiti traganje iz razloga prekoračenja vremena. Izvođenje prikazano (odrađeni dio) prije prekida traganja će biti ocijenjeno.

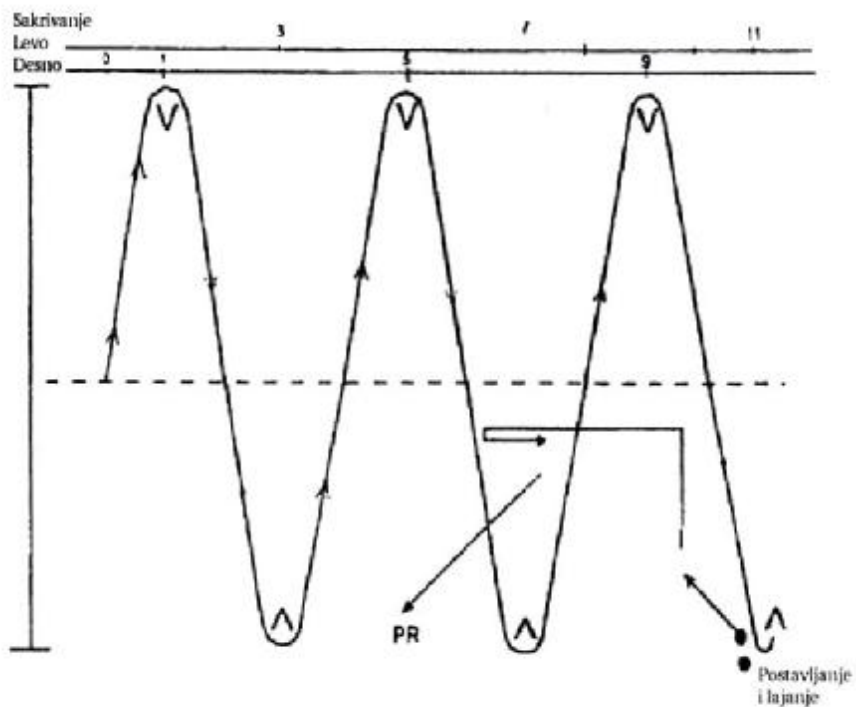
Ako pas bude koristio obje mogućnosti, drugim rječima, ukoliko pas „markira“ i skuplja predmete u toku rada je greška. Boduju se samo oni predmeti koji su „markirani“ na način koji je sudiji bio najavljen kada mu je vođi raportirao. Pogrešna („lažna“) „markiranja“/podizanja predmeta pripadaju ocjeni te linije. Propušteni predmeti se moraju pokazati vodiču.

Ne dobijaju se nikakvi bodovi za predmete ukoliko oni nisu „markirani“ ili pokupljeni. Raspodjela bodova, za svaku liniju pojedinačno, za praćenje traga treba da prikazuje (reflektuje) dužinu i stepen težine. Svaka linija se ocjenjuje bodovima i opisnom ocjenom. Ukoliko pas ne traži (sporo (oklijevajuće) u istom mjestu i pas ne traga) sudija može da prekine rad na tragu i ako se pas još uvijek nalazi na tragu.

Skice - crteži

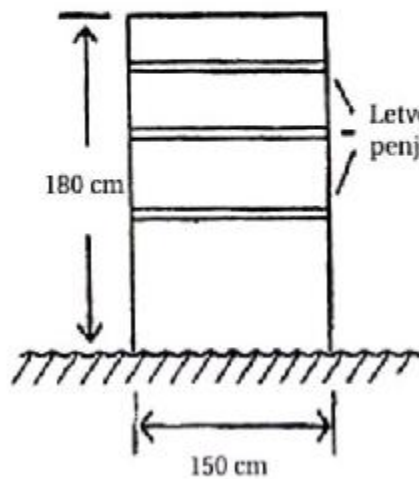
Ogradivanje po ugledu na IPO

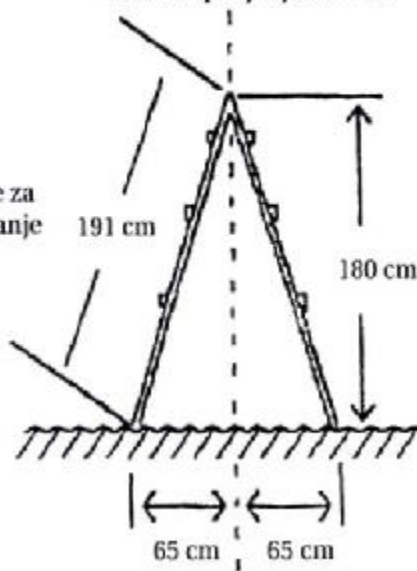

Kosi zid

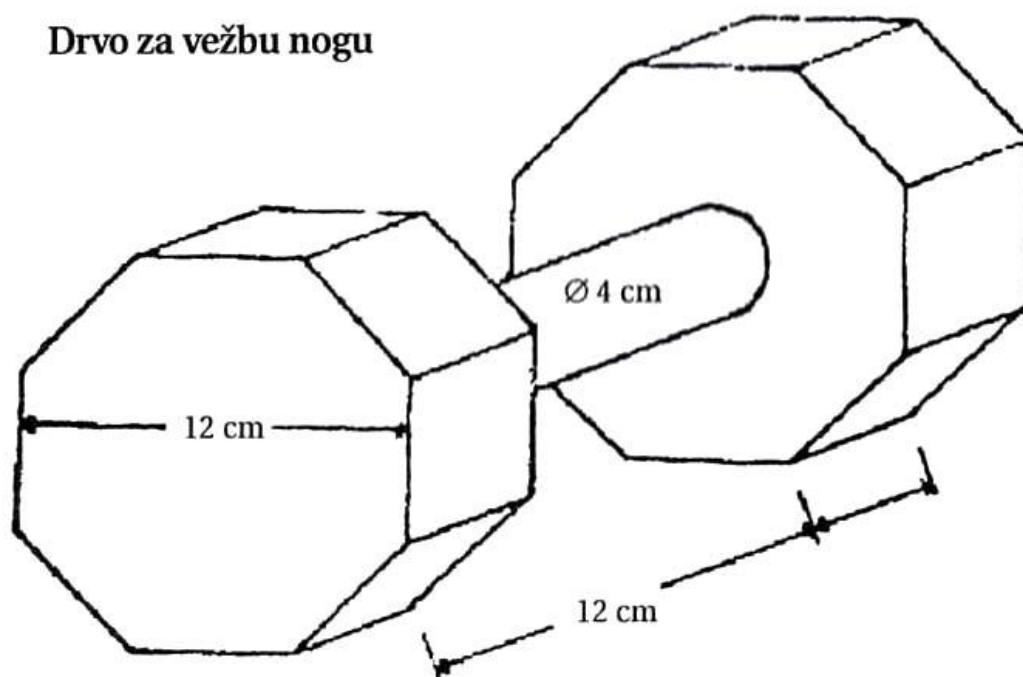
Spređa (izgled)
Visina 180 sm
Širina 150 cm

Izgled sa strane
Dužina 191 cm
Letve za penjanje 21 × 48

Drvo za vežbu nogu

OCENSKA LISTA IPO 1

Ime psa		Startni broj	
JR broj		Kataloški broj	
Tetovlr broj		Broj traga	
Ime vodiča			
Ime vlasnika			
Mesto i datum			

Skica traga:	grupa vežbi	Postignut uspeh	max. bod.	osv. bod.
		A	1 Rad na tragu	80
2 Predmeti (10+10)			20	
Rad na tragu		100		
B		1 Vođenje bez povodnika	20	
		2 Sedanje u hodu	10	
		3 Leganje u hodu i opoziv	10	
		4 Slobodno donošenje	10	
		5 Donošenje preko prepone	15	
		6 Donošenje preko prepenjavajuće prepreke	15	
		7 Kretanje ispred vodiča sa leganjem	10	
	8 Odlaganje sa ometanjem	10		
Vežbe poslušnosti		100		
C	1 Traženje markera (reviranje)	5		
	2 Pozornost i oblagavanje (5+5)	10		
	3 Sprečavanje pokušaja bega markera	20		
	4 Napad na psa u toku čuvanja	35		
	5 Provera hrabrosti	30		
	Odbrana i napad		100	
Napomene:				
		Ukupno bodova	300	
		Ocena:		%

Potpis sudije: _____

OCENSKA LISTA IPO 2

Ime psa		Startni broj	
JR broj		Kataloški broj	
Tetovir broj		Broj traga	
Ime vodiča			
Ime vlasnika			
Mesto i datum			

Skica traga:	grupa vežbi	Postignut uspeh	max. bod.	osv. bod.	
	A	1 Rad na tragu	80		
		2 Predmeti (10+10)	20		
	Rad na tragu			100	
	B	1 Vođenje bez povodnika		10	
		2 Sedanje u hodu		10	
		3 Leganje u hodu i opoziv		10	
		4 Stoj u hodu		10	
		5 Slobodno donošenje		10	
		6 Donošenje preko prepone		15	
		7 Donošenje preko prepenjavajuće prepreke		15	
8 Kretanje ispred vodiča sa leganjem			10		
9 Odlaganje sa ometanjem			10		
Vežbe poslušnosti			100		
Napomene:	C	1 Traženje markera (reviranje)		5	
		2 Pozornost i oblažavanje (5+5)		10	
		3 Sprečavanje pokušaja bega markera		10	
		4 Napad na psa u toku čuvanja		20	
		5 Leđno sprovođenje		5	
		6 Napad na psa u toku leđnog sprovođenja		30	
		7 Provera hrabrosti		20	
		Odbrana i napad			100
Ukupno bodova			300		
Ocena:				%	

Potpis sudije: _____

OCENSKA LISTA IPO 3

Ime psa		Startni broj	
JR broj		Kataloški broj	
Tetovir broj		Broj traga	
Ime vodiča			
Ime vlasnika			
Mesto i datum			

Skica traga:	grupa vežbi	Postignut uspeh	max. bod.	osv. bod.	
	A	1 Rad na tragu	80		
		2 Predmeti (7+7+6)	20		
	Rad na tragu			100	
	B	1 Vođenje bez povodnika	10		
		2 Sedanje u hodu	10		
		3 Leganje u trku i opoziv	10		
		4 Stoj iz trka	10		
		5 Slobodno donošenje	10		
		6 Donošenje preko prepone	15		
		7 Donošenje preko preperjavajuće prepreke	15		
8 Kretanje ispred vodiča sa leganjem		10			
9 Odlaganje sa ometanjem		10			
Vežbe poslušnosti			100		
Napomene:	C	1 Traženje markera (reviranje)	10		
		2 Pozornost i obilježavanje (5+5)	10		
		3 Sprečavanje pokušaja bega markera	10		
		4 Napad na psa u toku čuvanja	20		
		5 Ledno sprovođenje	5		
		6 Napad na psa u toku lednog sprovođenja	15		
		7 Provera hrabrosti	10		
		8 Napad na psa u toku čuvanja	20		
Odbrana i napad			100		
Ukupno bodova			300		
Ocena:				%	

Potpis sudije: _____

